

Národní informační
a poradenské
středisko

N I S
PO S
pro kulturu

**VYHODNOCENÍ ČASOVÉ ŘADY VÝSLEDKŮ
SATELITNÍHO ÚČTU KULTURY ČR
ZA OBDOBÍ LET 2010 – 2015**

Praha 2017

Zpracoval:

NIPOS – Centrum informací a statistik kultury

ČSÚ – Odbor statistik rozvoje společnosti (spolupráce na částech 2.2, 2.3, 2.4)

Obsah

1 Úvod.....	5
1.1 Vznik a vývoj řešení úkolu	5
1.2 Problémy ovlivňující kvalitu dat satelitního účtu kultury	7
1.3 Vymezení a členění kultury	11
2 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010-2015	16
2.1 Finanční zdroje vstupující do kultury	16
2.2 Hospodářské výsledky kulturních organizací	21
2.3 Zaměstnanost a mzdy	30
2.4 Makroekonomické ukazatele	34
3 Hodnocení vývoje v kulturních sférách a sektorech	36
3.1 Kulturní sféry	36
3.2 Kulturní sektory a průmysly	40
3.3 Struktura kultury a její souvislosti	42
4 Závěr.....	45
5 Použité zdroje a literatura.....	49
6 Seznam zkratk	50
7 Tabulková příloha.....	51

1 Úvod

Kultura je složitou oblastí lidských aktivit¹, která se v porovnání s jinými aktivitami celospolečenského významu obvykle považuje za poměrně vzdálenou kritériím hospodárnosti a souvisejícím potřebám sledování ekonomické efektivity. S tímto přístupem je spojena skutečnost, že bývá tradičně řazena mezi odvětví, která jsou neprávem opomíjena a to zejména z pohledu alokace celospolečenských prostředků. Jedním z důvodů je přetrvávající názor, že tato oblast společenského života je pouze příjemcem a nikoli tvůrcem zdrojů. Skutečnost je však jiná. Kultura je duchovním základem společnosti. Má nepopíratelný, byť těžko měřitelný přínos pro rozvoj osobnosti člověka, přispívá k jeho kultivaci a vzdělanosti, stimuluje tvořivost a vytváří vhodné prostředí pro rozvoj inovativních procesů. Zároveň je také bariérou sociálně patologických jevů ve společnosti.

Nemalé nároky na kulturu klade proces globalizace usnadněný rozvojem informačních a komunikačních technologií. Na jedné straně vytváří příznivější podmínky pro intenzivní interakci různých kultur, jak na úrovni jednotlivých zemí, tak i kontinentů, na straně druhé je však potenciální hrozbou pro kulturní rozmanitost jako jednu z nepopíratelných hodnot lidského života. Význam zachování stávající kultury je v současné době silněji pocíťován také v souvislosti s rozvíjejícími se migračními pohyby.

Přestože kulturní aktivity a statky mají neopominutelnou hodnotu bez ohledu na jejich hospodářský potenciál, je z ekonomického pohledu namísto tvrzení, že kultura přispívá k reprodukci pracovní síly a tedy i k vyšší výkonnosti člověka. Nelze také nevidět, že kultura – ať už ve formě kulturního dědictví či kultury živé – vytváří nemalé stimuly pro rozvoj cestovního ruchu a dalších podnikatelských aktivit. Konečně nezanedbatelné je také její postavení jako zaměstnavatele, plátce či poplatníka daní a pojistného.

1.1 Vznik a vývoj řešení úkolu

Z výše uvedeného je zřejmé, že kultura má potenciál pro zvýšení konkurenceschopnosti ostatních oborů a činností. Na druhé straně klade své nároky na celospolečenské zdroje. V této souvislosti roste význam sledování a hodnocení ekonomického rozměru kultury.

¹ V souladu s definicí UNESCO je kultura souborem distinktivních duchovních a hmotných, intelektuálních i citových rysů, které charakterizují společnost nebo společenskou skupinu; kultura zahrnuje vedle umění a písemnictví také způsoby života, způsoby soužití, hodnotové systémy, tradice a přesvědčení.

Také proto byl usnesením vlády ČR č. 1452 z roku 2008 o Státní kulturní politice na léta 2009 až 2014 a dále usnesením vlády ČR č. 266 z roku 2015 k návrhu státní kulturní politiky na léta 2015-2020 (s výhledem do roku 2025) zadán **úkol týkající se vyhodnocování přínosů kultury včetně ekonomické evaluace tohoto odvětví**. Jednou z naznačených cest jeho plnění je vytvoření a využití tzv. satelitního účtu kultury (dále také „účet kultury“). Jeho cílem je mimo jiné identifikovat finanční zdroje kultury, analyzovat objem její produkce a změřit produktivitu, respektive efektivnost jednotlivých oborů kultury a váhu kultury v ekonomice jako celku.

Plněním úkolu byl pověřen NIPOS (zabezpečující z pověření MK ČR statistickou službu v resortu kultury) ve spolupráci s ČSÚ. V přípravném období vznikl ve spolupráci obou institucí manuál účtu, který byl schválen uvedeným ministerstvem a následně na statistických datech roku 2008 a 2009 byla provedena ověřovací zpracování kulturního účtu.

Nemalý význam pro další vývoj účtu kultury měl projekt Evropské unie zvaný ESSnet Culture, organizovaný Eurostatem v letech 2009 - 2011. Mezi výsledky zmíněného projektu patřilo zejména jednoznačné vymezení kulturních aktivit v rámci ekonomických činností a kulturních profesí v klasifikaci zaměstnání. Výstupy z uvedeného projektu představovaly – s ohledem na budoucí potřebu jednotného přístupu k dané problematice v rámci EU – rozhodující metodické východisko účtu kultury.

Prvým úkolem vedoucím k jeho sestavení byla inventarizace disponibilních zdrojů a stávající struktury statistických dat. Odhalila nejen „bílá místa“ ve zjišťováních statistiky kultury, ale i problémy vyplývající z odlišného obsahu či uspořádání potřebných údajů. Po vyhodnocení vztahu mezi zdroji disponibilních dat a potřebou informací k sestavení kulturního účtu bylo – s přihlédnutím k finančním a kapacitním možnostem – rozhodnuto o využití doplňkových šetření, informací na internetu a v neposlední řadě i administrativních zdrojů dat.

S ohledem na potíže spojené se získáváním a využitím dat potřebných ke zhotovení kulturního účtu a jejich řešení, dochází k tomu, že opakovaná každoroční sestavení účtu představují – svým způsobem – cestu k jeho postupnému zdokonalování. Daná problematika je natolik složitá, že i pravidelné prověřování metodicky ustálených postupů a vazeb často přináší nové poznatky.

1.2 Problémy ovlivňující kvalitu dat satelitního účtu kultury

Úzkých či problematických míst, která mají negativní vliv na věrohodnost výsledků účtu kultury je více.

K sestavení účtu kultury se využívají různorodá data a to jak z administrativních zdrojů, tak ze statistických zjišťování včetně výsledků jejich dalšího zpracování. Do první skupiny patří zejména údaje z veřejných rozpočtů (státní rozpočet a místní rozpočty). Dále i všechny dostupné údaje na internetu obsahující data o některých poskytovatelích kulturních služeb.

Druhou skupinu tvoří zejména data získaná šetřením v domácnostech (cestou tzv. rodinných účtů) a statistickým zjišťováním přímo v kulturních institucích (pod označením Kult). Zjišťování v domácnostech provádí ČSÚ, který šetří také držitele licencí rozhlasového a televizního vysílání. Data od naprosté většiny dalších kulturních institucí (poskytovatelů) sbírá pomocí výše zmíněného šetření Kult (MK) NIPOS. Některé údaje (zejména o zpravodajských agenturách, činnosti architektů, fotografické činnosti a činnosti reklamních agentur, maloobchodu atd.) jsou přejímána zejména z výsledků šetření tzv. podnikové statistiky ČSÚ (SBS). Ze statistického zjišťování tohoto úřadu (NI) jsou získávána také data o neziskových institucích (včetně organizací ochrany autorských práv).

V referenčním roce 2014 byla - v návaznosti na záměry Eurostatu a v souladu se specifikační výrobků uměleckých řemesel provedenou Národním ústavem lidové kultury - zkvalitněna metodika kvantifikace obratu zahraničního obchodu s kulturními službami a statky. O rok později došlo k významnému posunu v souvislosti s využitím nového zdroje dat charakterizujícího celkový rozsah živé práce vynaložené v kulturních aktivitách a to jak v institucích s převažující kulturní činností, tak i mimo ně (Výběrové šetření pracovních sil).

Pro potřeby sestavení účtu se využívají i různé doplňkové zdroje informací. Údaje o zaměstnanosti a mzdách jsou částečně k dispozici z výběrového šetření pracovních sil (dále také „VŠPS“), ze statistiky práce a mezd a z Registru ekonomických subjektů (počty podniků). Uvedená zjišťování provádí ČSÚ, který také dodává makroekonomická data z národního účetnictví (zejména ve formě matice dodávek a užití).

Údaje o archivech má k dispozici MV ČR, některé informace o kinech Unie filmových distributorů atd.

Konečně informace o některých kulturních institucích a aktivitách nezahrnutých do pravidelných statistických šetření jsou zjišťována NIPOS u vybraných respondentů formou tzv. doplňkových šetření (archivy, umělecká řemesla, amatérské umění atd.).

Nutno dodat, že se na mapě statistického sledování sektoru kultury najdou ještě “bílá místa”. Některé činnosti prozatím nejsou statistickým zjišťováním pokryty (např. archeologická naleziště), zatímco jiné jsou pokryty jen částečně (např. umělecká řemesla). Jakékoli významnější zlepšení situace v tomto směru je však problematické a pomalé. Vyžaduje si nemálo finančních prostředků a pracovních kapacit k provádění dodatečných zjišťování.

Je třeba poznamenat, že ani v případě zahrnutí daných kulturních aktivit do statistického zjišťování není získání potřebných údajů snadné. **Základní překážkou je vysoká míra neodpovědí (nonrespons) a to zejména v případě ekonomických údajů**, které jsou pro sestavení kulturního účtu nezbytnou podmínkou.

Zatímco některá data chybí, jiná jsou k dispozici duplicitně. Týká se to údajů, které lze sledovat pomocí různých datových zdrojů. Tak např. informace o veřejných výdajích jsou na straně jedné k dispozici na MF a na straně druhé ze statistických zjišťování zachycujících dotace získané kulturními institucemi ze státního či místního rozpočtu. Podobně tomu je v případě výdajů domácností na kulturu. V jejich případě si částečně „konkurují“ data ze statistiky rodinných účtů s údaji ze zjišťování Kult o vybraném vstupném a jiných příjmech od návštěvníků kulturních akcí. Za zmínku stojí také data o příjmech a výdajích kulturních institucí vycházející z různých zjišťování (Kult, SBS, NI). Zmíněný „přebytek“ informací může komplikovat rozhodování o jejich využití, otevírá však vítané možnosti zkvalitnění výsledku účtu cestou porovnávání úrovně a zejména struktury údajů z rozdílných datových zdrojů. Jak je zřejmé, částečný subjektivní vliv zpracovatele na výsledky kulturního účtu je nevyhnutelný.

Výběr datového zdroje závisí zejména na úplnosti a kvalitě informací, které obsahuje. Vysokou věrohodnost lze předpokládat u dat týkajících se veřejných výdajů na kulturu, která vycházejí z čerpání státního rozpočtu. Nemalý stupeň preference by měl náležet také údajům ze systému národního účetnictví, které procházejí řadou bilančních úprav a navíc „zapadají do mozaiky“ makroekonomických ukazatelů sestavovaných dle detailně propracovaných pravidel jednotné mezinárodní metodiky. Problematičtější v tomto směru jsou všechny údaje zjištěné statistickým zjišťováním, ať už v domácnostech

(rodinné účty), tak zejména cestou specializovaných šetření v kulturních institucích (výběrová statistická šetření Kult prováděná NIPOS a ČSÚ), dalších šetření ČSÚ v podnicích (SBS, NI) a šetření doplňkových. Kvalita těchto dat je ovlivněna všemi problematickými okolnostmi, počínaje úplností základního souboru respondentů, metodami sestavení výběrového souboru a jeho rozsahem, mírou neodpovědí, úrovní dopočtů apod.

V případě statistických zjišťování v oblasti kultury má – v negativním slova smyslu – nemalý význam **poměrně malý rozsah výběrových souborů respondentů** oslovených v rámci šetření. Samozřejmě platí, že s velikostí šetřeného vzorku základního souboru roste i věrohodnost zjištěných dat (úroveň jejich shody s realitou). V této souvislosti je však důležité, že stěžejním úkolem statistických šetření podnikového charakteru (SBS, NI) je získání informací pro národní účetnictví, jehož výstupem jsou základní makroekonomické ukazatele. Pozornost týkající se věrohodnosti statistických dat je proto upřena zejména na nejvýznamnější ekonomická odvětví. S tím samozřejmě souvisí i rozsah prostředků, pracovních kapacit a odvozeně i velikost šetřených výběrových souborů těmto a naopak ostatním odvětvím věnovaných.

Získáním dat však nesnáze nekončí. Je třeba se vypořádat s **problémy souvisejícími se statistickými klasifikacemi** (CZ-NACE, CZ-ISCO). Údaje o kulturních činnostech jsou velmi často zahrnuty v agregovaných položkách s jinými aktivitami. Při hledání odpovídajících dat se proto často nelze zcela vyhnout odhadům. Jakkoli jsou podloženy znalostmi základních souvislostí, nemohou nepřinést prvek subjektivních vlivů. V případech, kdy kulturní aktivity v agregovaných položkách zahrnuty nejsou, bývá - z uvedených úsporných důvodů - výběrový soubor šetření nedostatečně velký a proto není možné získat a dopočítávat výsledky v potřebném jemném členění (např. na čtyři místa CZ-NACE).

S touto otázkou souvisí také skutečnost, že **šetřené jednotky jsou do příslušných odvětví či oborů zařazovány v souladu s principem „převažující činnosti“**. To jinými slovy znamená, že přísluší do odvětví, ve kterém dosahují převažující část (více než 50 %) svých tržeb. Dochází tak k tomu, že výsledky statistických šetření nejsou odvětvově zcela „čisté“ a ani specializovaná šetření v kultuře neodrážejí pouze kulturní aktivity. Dosažená „nečistota“ se ještě prohlubuje tím, že procentní relace tržeb dosažených v různých činnostech (odvětvích) se v čase mění a záznamy v registru obesílaných respondentů příslušných šetření se mohou za těmito změnami opožďovat. Závažnost tohoto problému je – s ohledem na stupeň homogenity činností - v různých odvětvích rozdílná. Nepochybně –

přestože odchylky od reality mají ve statistice sklon ke vzájemné eliminaci - tato skutečnost ovlivňuje úroveň všech ukazatelů účtu kultury.

Svou **roli hraje také čas**. Jednou věcí je získat data (velmi často ne zcela úplná a „čistá“, popř. v jiném než potřebném členění) a druhou získat je v potřebném či přijatelném termínu. Data o veřejných výdajích jsou k dispozici zhruba pět měsíců, údaje o výdajích domácnosti osm a o podnicích či neziskových institucích až třináct měsíců po referenčním období. Podobné to je s dopočtenými údaji sbíranými od kulturních institucí (poskytovatelů). Nejpozději jsou dosažitelná data ze systému národního účetnictví (více než rok po referenčním období), která jsou navíc postupně zpřesňována. V porovnání s koncem referenčního období (roku) bývají proto výsledky účtu kultury o cca 16 měsíců opožděny.

Kvalitu a vypovídací schopnost kulturního účtu v nemalé míře ovlivňují také **problémy spojené s ohodnocením vynaložené práce a s oceňováním jejích výsledků**. Skutečností je, že pracovní zapojení v kultuře je v porovnání s jinými obory lidské činnosti obvykle pestřejší. Spolu s pracovníky pracujícími na základě pracovní smlouvy či dohod o pracovní činnosti či provedení práce bývají do pracovních aktivit zapojeni i podnikatelé (OSVČ), jejich rodinní příslušníci a v neposlední řadě i dobrovolníci pracující bez nároku na odměnu. To vše komplikuje kvantifikaci celkového rozsahu vynaložené živé práce a to nejen v naturálním, ale zejména v hodnotovém vyjádření.

Obecně lze k výše uvedenému dodat, že problematika postižení ekonomických jevů v kultuře a tím spíše ekonomického významu kultury je velmi složitá. Kvantitativní postižení hospodářských jevů, které bývá obvykle založeno na účetních či statistických metodách, je nezbytně spjato s určitou institucionalizací předmětu zkoumání. Může s větší či menší přesností vypovídat o ekonomických veličinách dané kulturní instituce či organizace, popř. oboru či celého odvětví, nikoli však o takových jevech - spadajících taktéž pod pojem kultury – jakými jsou např. způsob života, zvyky a tradice nebo projevy kreativní činnosti lidí.

Jinými slovy to znamená, že tak složitou a ne právě snadno uchopitelnou **oblast jakou je kultura kvantitativním přístupem v celé šíři nepostihneme** a to ani s vynaložením veškerého představitelného úsilí. Je třeba se proto smířit se skutečností, že ekonomická data vyjadřující význam či váhu kultury v ekonomice nebudou – zejména z výše uvedených důvodů – zcela úplná. Naopak, jak dále zjistíme, může se nám snadno stát, že do kultury zahrneme i aktivity, které do ní nepatří (dále jen aktivity „ne – kulturní“).

Související překážkou kvantifikace ekonomického rozměru kultury je také skutečnost, že **některé kulturní služby a statky je pro jejich jedinečnost nesnadné**, či dokonce nemožné **jednoznačně ocenit**, popř. cena může být v závislosti na čase i jiných podmínkách značně proměnlivá. Lze říci, že ne všechny kulturní instituce se chovají zcela v souladu s požadavky tržních vztahů. Týká se to např. veřejných kulturních služeb, které jsou oblastí dotovanou orgány veřejné správy a nespádají tak zcela do sféry tržní ekonomiky. Jak je z výše uvedeného patrné, k posouzení rozsahu kulturních aktivit pouhý hodnotový přístup nepostačí, bude jej nutno doplnit o věcný (naturální) rozměr.

1.3 Vymezení a členění kultury

Základním předpokladem zjišťování a hodnocení ekonomického rozměru kultury **je jasné a jednoznačné stanovení rozsahu a struktury objektu**, který je předmětem našeho zájmu. Teoreticky jsou možné tři přístupy vycházející z rozdílných vymezení kultury. Prvý by mohl být založen na samotné definici kultury (viz str. 5). Ta je však z pohledu kvantitativního (číselného) postižení příliš široká a „neuchopitelná“. Logicky by se také nabízel přístup odrážející aktivity spadající v našich národních podmínkách pod resort ministerstva kultury. Ten se však také jeví na straně jedné jako kulturu „přesahující“ (např. problematika církví) a na straně druhé naopak některé z kulturních aktivit „nepokrývající“ (např. umělecká řemesla). Vymezení kultury pro potřeby sestavení kulturního účtu bylo proto založeno na kompromisním přístupu, který nedosahuje širě „definičního“ pojetí a naopak - v oblasti vlastních kulturních aktivit – přesahuje striktní vymezení pojetí „resortního“.

Na podzim roku 2011 byl ukončen mezinárodní projekt ESSnet Culture organizovaný Eurostatem, jehož úkolem bylo – mimo jiné – jednotné vymezení sektoru kultury v rámci EU. **Vymezení rozsahu kultury pro potřeby sestavení kulturního účtu proto vyšlo z výsledků zmíněného projektu a jeho doporučení.** V návaznosti na tuto volbu byla novelizována stávající metodika sestavení satelitního účtu kultury². Z významnějších změn obsažených v uvedeném doporučení lze uvést zahrnutí některých maloobchodních aktivit (např. prodeje starožitností či knih, novin a časopisů), překladatelských a tlumočnických služeb a také uměleckého vzdělávání do sektoru kultury. Nespornou předností řešení, za-

² Blíže viz Systém účtů kultury, NIPOS, Praha 2011. Původní metodický manuál (z r. 2009) byl dále novelizován v letech 2010, 2011, 2014 a 2017.

loženém na doporučení projektu EU, je jednotný mezinárodní přístup k dané problematice umožňující budoucí porovnávání výsledků národních kulturních účtů v čase i v prostoru (v rámci EU).

V uvedených souvislostech je proto třeba mít na paměti, že v dalším textu se slovem „kultura“ rozumí její obsahové vymezení odpovídající potřebám satelitního účtu.

Předpokladem bližšího poznání jakéhokoli objektu zkoumání je znalost jeho struktury, resp. částí, ze kterých se skládá. Podobně jako v předcházejícím kroku vymezení kultury jako celku, lze vyjít i v tomto případě z více přístupů. V zásadě můžeme rozlišovat mezi **členěním věcným** vycházejícím z obsahové náplně kulturních aktivit a **členěním průřezovým, které** je založeno na jejich účelu či funkci a **souvisí s průběhem dějů v čase**. V prvním případě lze hovořit o jednotlivých kulturních oblastech či poskytovatelích služeb a ve druhém o tzv. kulturním cyklu a kulturních sférách či sektorech.

V souladu s dostupnými mezinárodními dokumenty (EUROSTAT, UNESCO, OECD) **rozlišujeme pro účely sestavení kulturního účtu tyto oblasti či odvětví** označené „O.11 – O.19“ (s uvedením kódů klasifikace CZ - NACE):

- kulturní dědictví - O.11 (91.01, 02, 03, 47.78, 79)
- interpretační (scénické) umění - O.12 (90.01, 02, 04)
- výtvarné (vizuální) umění a řemesla - O.13 (74.10, 20, 90.03, část sekce C)
- periodický a neperiodický tisk (dále také „tisk“) - O.14 (58.11, 13, 63.91, 74.30, 47.61, 62)
- audiovizuální a interaktivní média (dále také „médiá“) – O.15 (58.21, 59.11, 12, 13, 14, 20, 60.10, 20, 47.63, 77.22)
- architektura – O.16 (71.11)
- reklama – O.17 (73.11)
- umělecké vzdělávání – O.18 (85.52)
- správa kultury vč. její podpory (dále také „správa kultury“) – O.19 (84.11 - část, 12 - část, 94.99.2)

Všechny organizace, ale i OSVČ apod. (dále také „kulturní instituce“) spadající dle klasifikace NACE do výše uvedených kódů jsou předmětem zkoumání účtu kultury.

Z praktických důvodů, souvisejících s problémy se získáním a členěním potřebných dat, bylo nutné výše uvedené oblasti doplnit o další blíže neurčenou oblast nazvanou „neznámá oblast“, do které byla zařazována blíže neidentifikovatelná data.

V rámci jednotlivých kulturních oblastí rozeznáváme různé činnosti (představují či zprostředkovávají kulturní projevy) jako např. činnost muzeí a galerií a dále kulturní služby či statky (např. konzervace a archivace v rámci muzeí či originály zvukových nahrávek). Nositele uvedených kulturních činností, popř. služeb či statků, lze také souhrnně označit za **poskytovatele kulturních statků a služeb** (dále také „poskytovatele“). Mezi ně patří např. muzea, knihovny, divadla, kina, rozhlas či televize. Nutno dodat, že jejich počet je do značné míry dán pragmatickými důvody spočívajícími v dosažitelnosti statistických dat (zejména cestou statistických zjišťování). Jinými slovy řečeno to znamená, že data o některých významných kulturních aktivitách resp. poskytovatelích (např. archeologických nalezištích, uměleckých řemeslech, činnosti spisovatelů, malířů či sochařů apod.) v současné době nejsou, popř. z velké části nejsou k dispozici.

V souladu se zaměřením prováděných statistických šetření v kultuře (Kult) lze přiřadit stávající institucionálně vymezené poskytovatele (respondenty šetření) k obsahově vymezeným kulturním oblastem (odvětvím) tj. O.11 – O.19, takto :

- historická památka - (O.11)
- muzeum a galerie - (O.11)
- archiv - (O.11)
- knihovna - (O. 11)
- divadlo - (O.12)
- koncertní sál - (O.12)
- kulturní domy – (O.12)
- výstavní sál - (O.13)
- nakladatelství/vydavatelství - (O.14)
- výrobci a distributoři audiovizuálních děl - (O.15)
- rozhlas - (O.15)
- televize - (O.15)
- školy uměleckého vzdělávání – (O.18)
- organizace ochrany aut. práv - (O.19)
- ostatní poskytovatelé - (O.11 - O.19)

Jak je z uvedeného členění patrné, např. ve velmi významné oblasti architektonických činností (O.16) se zatím žádný jednoznačně vymezený poskytovatel - z důvodu nedostatku odpovídajících dat získávaných statistickými šetřeními - nenachází. Obvykle je rozsah kulturních oblastí širší než činnosti poskytovatelů, kteří do nich jsou zařazeni. Poskytovatelé jsou tak svým způsobem vybranými (statisticky zvláště sledovanými) reprezentanty jednotlivých oblastí, kteří však vyčerpávajícím způsobem celou oblast nepokrývají.

Lze říci, že seznam poskytovatelů kulturních služeb, který je do značné míry (na rozdíl od členění do oblastí) ovlivněn možnostmi získání potřebných dat za danou sféru kulturních aktivit, se bude se změnami ve statistickém zjišťování v čase také měnit.

V souvislosti s **druhým vymezením kultury** tj. z pohledu účelu či času hovoříme o dalším rozměru kultury - o **kulturním cyklu**. Ten představuje souhrn fází či etap členících kulturu na tvorbu či produkci, uchovávání hodnot, šíření kulturních služeb a statků a obchod s nimi, vzdělávání a spotřebu kulturní produkce.

V souladu s etapami kulturního cyklu lze uspořádat výše uvedené kulturní oblasti do celků vyššího řádu, konkrétně **seskupit devět kulturních oblastí do čtyř tzv. sfér**. Každá z těchto kulturních sfér odráží rozhodující příbuzné rysy několika oblastí. Za takovou skupinu příbuzných oblastí lze považovat **sféru kulturního (hmotného a nehmotného) dědictví**, kam patří např. památky, archeologická naleziště, muzea a galerie, archivy a knihovny, dále sféru živé **originální kulturní tvorby** (např. interpretační a výtvarné umění, umělecká řemesla, design, architektura, reklama) a sféru **kulturních médií** (např. film, televize, rozhlas, vydávání software a tisk). Čtvrtou sféru – ač ne ryze kulturní - tvoří **správní (režijní) činnosti** (včetně ochrany autorských práv a podpory kultury), které jsou s kulturou – jako s každou jinou oblastí lidských aktivit - neoddělitelně spojeny (včetně uměleckého vzdělávání).

S využitím kódů klasifikace CZ-NACE lze **sféry kulturních oblastí** vymežit takto:

- kulturní dědictví (91.01, 02, 03, 47.78,79)
- originální kulturní tvorba (90.01, 02, 04, 74.10, 20, 90.03, část sekce C, 71.11, 73.11)
- kulturní média (58.11, 13, 63.91, 74.30, 47.61, 62, 58.21,59.11, 12, 13, 14, 20, 60.10, 20, 47.63, 77.22)
- správní činnosti (84.11- část, 12- část, 85.52, 94.99.2)

Mezi výše definovanými sférami a etapami kulturního cyklu lze nalézt těsné souvislosti. S určitou mírou zobecnění lze říci, že kulturní dědictví vychází z minulosti a zabývá se uchováním kulturních hodnot, živá originální tvorba produkuje kulturní služby a statky v daném čase a váže se k přítomnosti a média rozšiřující zmíněné služby a statky směřují do budoucnosti. Konečně čtvrtá sféra se zabývá řízením správou kulturních aktivit včetně jejich další kultivace (umělecké vzdělávání).

Nemalý význam mají i jiná členění kulturního sektoru. Evropská Komise člení kulturu v zásadě na **kulturní sektor a kreativní sektor**. Prvý zahrnuje **tradiční umění** (výtvarné a interpretační umění, kulturní dědictví) a dále **kulturní průmysly** (film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk), druhý – **kreativní sektor** tvoří kreativní průmysly (design, architektura a reklama) a tzv. příbuzná odvětví (výroba PC, přehrávačů apod.).

Uvedené **sektory** blíže **definují tyto kódy CZ-NACE** :

- tradiční umění (91.01, 02, 03, 47.78, 79, 90.01, 02, 04, 74.20, 90.03, část sekce C, 85.52)
- kulturní průmysly (58.11, 13, 63.91, 74.30, 47.61, 62, 58.21, 59.11, 12, 13, 14, 20, 60.10, 20, 47.63, 77.22)
- kreativní sektor (71.11, 73.11, 74.10)

Také zmíněné sektorové členění souvisí s uvedeným kulturním cyklem. Soustřeďuje se zejména na jednu z jeho etap – tvorbu kulturních hodnot - kterou dále člení z pohledu míry reprodukovatelnosti a tržního využití produktu na kulturní průmysly a kreativní sektor.

Již výsledky prvního zpracování kulturního účtu za rok 2009 ukázaly, že - **z ekonomického pohledu – lze rozdělit členit kulturu do dvou zcela odlišných částí**. Do první z nich patří celá sféra kulturního dědictví a dále část živé originální kulturní tvorby (divadla, soubory, festivaly, výstavní sály a kulturní domy) a také správní činnosti v kultuře. Tyto aktivity v zásadě nejsou finančně soběstačné a směřuje k nim 50 - 60 % veřejných výdajů na kulturu. Naopak tomu je v případě pořizování zvukových nahrávek, televizního a rozhlasového vysílání, výroby a distribuce audiovizuálních děl, tvorby videoher, tisku, architektonických, návrhářských a reklamních činností.

K otázce členění sektoru kultury je třeba dodat, že může být různorodé. Pro její odpovídající postižení jako celku je podstatné získat potřebná data za co nejmenší součásti, tj. až za jednotlivé poskytovatele kulturních služeb či kulturní oblasti. S jejich využitím lze uspokojit informační potřeby spojené s různým členěním kulturního sektoru (podobně jako lze z nejmenších kamínek sestavit jakoukoli mozaiku).

2 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010-2015

Satelitní účet kultury byl za referenční rok 2015 zpracován již po sedmé (po prvé za rok 2009). Vzhledem k popsáním metodickým změnám lze s určitou rezervou – postupně zahrnutí nových kulturních aktivit, změny ve statistickém zjišťování - považovat za srovnatelnou časovou řadu dat počínaje rokem 2010.

Výsledky účtu v uvedeném období odhalily některé významné poznatky. Každoročně potvrzují výše zmíněnou skutečnost, že **kultura není ani z ekonomického pohledu homogenním celkem**. Jednotlivé oblasti se výrazně liší stupněm uplatnění tržních principů a s tím související úrovní hospodaření, která se promítá do výše mezd, investiční aktivity atd. Ukazuje se, že o činnosti orientované převážně na publikum (návštěvníky, diváky) zaostávají za těmi, které jsou orientovány zejména na trh (neznámého spotřebitele).

2.1 Finanční zdroje vstupující do kultury

Prvořadou otázkou, na kterou by měl dát účet kultury odpověď je původ, objem a konečné určení zdrojů, které do kultury směřují.

Původ finančních zdrojů je pro potřeby kulturního účtu stanoven v souladu s Evropským systémem účtů ESA 2010 (dále jen „ESA“) takto:

- veřejné zdroje (vládní instituce – státní správa a samospráva poskytující prostředky přímo či nepřímo tj. daňovými úlevami apod.) – S.13
- soukromé zdroje (domácnosti, tržní nefinanční a finanční subjekty) – S.14 (vyjma S.141 + 142), S.11 a S.12
- zdroje neziskových institucí – S.15
- zdroje nerezidentů – S.2

Výše uvedené členění zdrojů v zásadě vychází z dělení ekonomiky do tzv. **institucionálních sektorů** (blíže viz ESA). Jak z logiky ekonomické činnosti resp. tvorby bohatství

vyplývá, originálními zdroji jsou pouze takové, které vycházejí z rozdělení přidané hodnoty na práci a kapitál (to se týká domácností, tržních subjektů, vlastníků) a dále z mezinárodního prostředí (nerezidenti).

Pohyb finančních prostředků mající podobu příjmů a výdajů³ se v rámci kulturního účtu zachycuje v tzv. domácím (nikoli v národním) pojetí, tj. včetně nerezidentů v tuzemsku a bez rezidentů v zahraničí. Z toho je zřejmé, že výdaje domácností na kulturu kvantifikované v kulturním účtu jsou ovlivněny i rozsahem cestovního ruchu (výdaji uskutečněnými zahraničními návštěvníky).

Zdroji financování kultury rozumíme veškeré příjmy (snížené o zaplacené daně z příjmů), přijaté úvěry a půjčky (bez splacených) dary apod. získané kulturními institucemi v průběhu referenčního roku.

Jak je z přílohy tab. č. 1 zřejmé, v letech 2010-2015 (dále také jen „sledované“ či „dané“ období) se v letech 2010 – 2013 objem finančních zdrojů plynoucích do kulturních institucí snižoval (průměrně zhruba o 5,2% ročně). Tento trend se obrátil počínaje rokem 2014, kdy zdroje vzrostly o 3 % a v roce 2015 o dalších 0,4 % a dosáhly celkem 226,6 mld. Kč. Jejich pokles v roce 2013 nejvíce ovlivnily podniky a domácnosti.

Vývoj úrovně finančních zdrojů vstupujících do kultury a připomínající ve sledovaných letech široce otevřené písmeno „V“ však není ojedinělý. Také jiné významné ekonomické ukazatele byly poznamenány podobným vývojem nejčastěji s minimální úrovní v roce 2013 a maximální v roce 2015 či v horším případě v r. 2010. Mezi ně patří např. celkové příjmy kulturních institucí, včetně příjmů za vlastní výkony, celkové výdaje, investiční výdaje, ziskovost a také hrubá přidaná hodnota a hrubý domácí produkt. Podobný pohyb základních ekonomických veličin není jistě nahodilý, zřejmě svědčí o krizovém poklesu ekonomiky po roce 2008, který se nemohl vyhnout ani kultuře.

Jak ukazují níže uvedené tab. č. 2.1 a č. 2.2, největší část celkových finančních zdrojů pochází ze sektoru finančních a nefinančních podniků (dále také „podniky“) a neziskových institucí, na druhém místě jsou domácnosti, na třetím veřejné rozpočty a na posledním mezinárodní prostředí (nerezidenti).

³ Ačkoli jsou v oblasti kultury realizovány jak výnosy, tak i příjmy a podobně jak náklady, tak i výdaje, jsou pro zjednodušení užívány pojmy „příjmy“ a „výdaje“.

Tab. 2.1: Struktura finančních zdrojů (absolutní údaje v mil. Kč) v letech 2010-2015

Zdroje	Rok						Index (v %)		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2013/2010	2015/2013	2015/2010
Veřejné rozpočty	36 283	34 739	34 321	34 644	35 881	34 282	95,5	99,0	94,5
Domácnosti	39 374	40 773	45 457	42 847	45 579	44 886	108,8	104,8	114,0
Podniky a neziskové instituce	181 721	159 171	154 396	139 633	142 298	144 694	76,8	103,6	79,6
Nerezidenti	491	2 541	1 937	2 159	2 084	2 746	439,7	127,2	559,3
CELKEM	257 869	237 224	236 111	219 283	225 842	226 608	85,0	103,3	87,9

Zdroj: údaje MF ČR a vlastní propočet

Tabulka č. 2.2 ukazuje podíly jednotlivých zdrojů financování v pětileté časové řadě (2010 - 2015). Z nich jsou patrné stálé tendence růstu podílu domácností a zejména zahraničí na celkových zdrojích, stagnace podílu veřejných rozpočtů a naopak poklesu (či v posledních dvou letech stagnace) podílu podniků a neziskových institucí.

Propad úrovně zdrojů z „podnikové sféry“ v období doznívající krize (2010 - 2013) je poměrně hluboký (více než 23 %). Naopak – s ohledem na poměrně nízkou absolutní úroveň - jsou velmi vysoké nárůsty podílu nerezidentů na celkových zdrojích.

Tab. 2.2: Struktura finančních zdrojů (relativní údaje v %) v letech 2010-2015

Zdroje	Rok						Index (v %)		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2013/2010	2015/2013	2015/2010
Veřejné rozpočty	14,1	14,6	14,5	15,8	15,9	15,1	112,1	95,6	107,1
Domácnosti	15,2	17,2	19,3	19,5	20,2	19,8	128,3	101,5	130,3
Podniky a neziskové instituce	70,5	67,1	65,4	63,7	63	63,9	90,4	100,3	90,6
Nerezidenti	0,2	1,1	0,8	1,0	0,9	1,2	500,0	120,0	600,0
CELKEM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: údaje MF ČR a vlastní propočet

V jednotlivých oblastech (odvětvích) kultury je obrázek výše i podílů zdrojů financování poněkud odlišný. Zatímco v kulturním dědictví, interpretačním umění, uměleckém vzdělávání a v činnostech správního charakteru jsou rozhodující veřejné rozpočty (se zhruba dvoutřetinovým podílem), v tržně orientovaných odvětvích (výtvarné umění, tisk, média, architektura, reklama) to jsou zdroje podniků a domácností.

Z veřejných rozpočtů bylo v letech 2010 – 2015 věnováno na kulturu 210 150 mil. Kč. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek

státu, územních samosprávných celků a státních mimorozpočtových fondů (fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Z celkové výše výdajů bylo 37 061 mil. Kč, tj. 17,6 % určeno na investice. Z pohledu úrovně veřejných zdrojů bylo nejvíce - jak provozních, tak i investičních prostředků - vydáno na kulturu z obecních a městských rozpočtů (zhruba 60 %) a to zejména do oblasti kulturního dědictví, interpretačního umění a uměleckého vzdělávání. Výdaje státního rozpočtu směřovaly zejména do oblasti správy kultury.

Celková finanční částka věnovaná kultuře v uvedených letech představovala necelých 2,21 % veřejných rozpočtů (zatímco v roce 2010 to bylo 2,3 %, tak v roce 2015 jen necelá 2 %).

Nepřímou pomoc státu kultuře je nemožné kvantifikovat, mimo jiné i proto, že její část může přicházet i prostřednictvím výdajů domácností a podniků (snížení základu daně v případě daru kulturní instituci).

Celková částka finančních zdrojů pocházejících od domácností (v absolutním i relativním vyjádření) ve sledovaném období vzrostla. V letech 2010 – 2015 dosáhla celkové výše 258 916 mil. Kč, což představovalo 3,1 % výdajů na kulturu z celkových čistých peněžních výdajů domácností (v roce 2010 to bylo 2,9 % a o pět let později 3,2%).

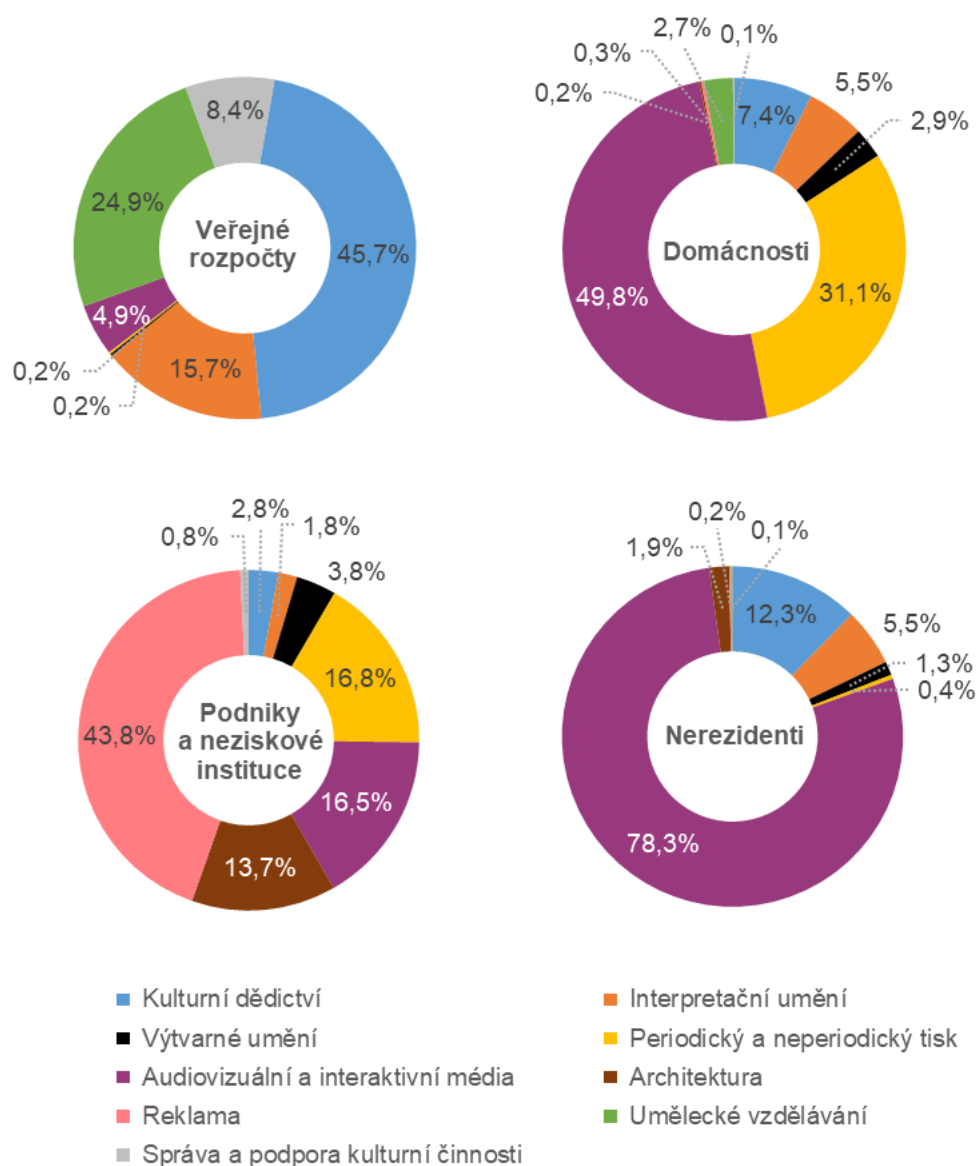
Výdaje domácností směřovaly zejména do sféry médií a tisku (televize, rozhlas, kino, knihy a tisk atd.) a to v rozsahu zhruba 72 % výdajů na kulturu. Mnohem méně prostředků domácnosti vydaly v oblasti kulturního dědictví, živé umělecké tvorby (interpretační a výtvarné umění) a uměleckého vzdělávání (cca do 20 %). Tyto výdaje mají nejčastěji podobu vstupného, nákupů občerstvení a upomínkových předmětů, řemeslných výrobků, koncesionářských poplatků, jiných poplatků za služby, úhrad školného, zápisného a úhrad nákupů zboží kulturní povahy (knihy, časopisy, obrazy, starožitnosti atd.).

Největší část zdrojů vstupujících do kultury (ve sledovaném období 921 913 mil. Kč, tj. téměř dvě třetiny) pochází z **podnikové sféry** (nefinanční a finanční podniky a neziskové instituce). Jak je z tab. č. 2.1 zřejmé, nejen v krizovém období (do r. 2013), ale v celém sledovaném období se tento zdroj finančních prostředků ztenčoval (index 79,6). Na prostou většinu zdrojů (zhruba 90 %) vytvářely podniky v oblasti reklamy, architektury, tisku a audiovizuálních médií. Prostředky pocházející z podnikové sféry mají nejčastěji podobu příjmů kulturních institucí za služby, výrobky či zboží, popř. zvýšení stavu úvěrů

a půjček (příjmy od domácností, dotace z veřejných rozpočtů apod., jsou z propočtu podnikových zdrojů vyloučeny).

Rostoucím zdrojem doplňkového charakteru jsou **prostředky ze zahraničí** (zejména z EU). Byly určeny na provozní i investiční účely. Jejich váha v celkových zdrojích narůstala, v průměru však ve sledovaném období dosahovala jen 0,8%.

Graf 2.1: Zaměření zdrojů financování v letech 2010-2015

Zdroj: údaje MF ČR a vlastní propočet

Rozdílná míra uplatnění zdrojů v jednotlivých kulturních oblastech je odrazem odlišné úrovně rozvoje tržních vztahů v kulturním sektoru. Zatímco se veřejné zdroje nejvíce angažují v oblasti kulturního dědictví, uměleckého vzdělávání, interpretačního umění

a správy, tak domácnosti a zejména podniky v oblastech tisku, audiovizí, reklamy a architektury a také ochrany autorských práv (viz graf 2.1). Zahraniční zdroje směřovaly zejména do oblasti audiovizuálních a interaktivních médií, kulturního dědictví a interpretačního umění.

2.2 Hospodářské výsledky kulturních organizací

Celkové hospodářské výsledky kulturních institucí prošly ve sledovaném období (2010 – 2015) podobným vývojem jako výše popsany objem finančních zdrojů. Výchozí úroveň základních ukazatelů zpočátku klesá s tím, že v roce 2013 dosahuje minima a v dalších dvou letech dochází k obratu (viz přílohavá tab. č.1). S určitým zjednodušením tak lze hovořit o fázích (obdobích či etapách) ekonomické recese a oživení.

Zatímco v celém sledovaném období **celkové příjmy** kulturních institucí klesaly průměrně ročně o 0,5 %, tak do roku 2013 to bylo až o 2,6 % a naopak v letech 2014 a 2015 se zvýšily o 2,8 %. V roce 2015 byly přesto ve výši 218,5 mld. Kč zhruba o 5 mld. Kč nižší než ve výchozím roce 2010. Ještě méně příznivý vývoj postihl příjmy za vlastní výkony. Za průměrnou roční dynamikou - 1,5 % se v prvních třech letech skrývá roční pokles o 3,9 % a ve zbývajících dvou naopak přírůstek ve výši + 2,2 %.

Celkové výdaje kulturních institucí se ve sledovaném období snižovaly průměrně ročně o 0,8 % (tj. o 0,3 proc. bodu rychleji než příjmy). V roce 2015 byly ve výši 201,8 mld. Kč o 8,8 mld. Kč nižší než v roce 2010. Zatímco v první, sestupné části období se výdaje snižovaly průměrným tempem o 2,0 % ročně (o 0,6 proc. bodu pomaleji než příjmy), tak ve druhé, vzestupné etapě vývoje o 1,0 % ročně narůstaly (opět pomaleji než příjmy – o 1,8 proc. bodu).

Jak je zřejmé, výdaje jsou více zatíženy relativně stálými položkami (režijní a fixní náklady apod.) a proto v porovnání s příjmy reagují na změny hospodářských podmínek méně pružně.

Svědčí o tom také mnohem hlubší pokles výdajů na spotřebu materiálu, energie a služeb oproti výdajům celkovým (průměrně ročně o 1,5 proc. bodu).

Po celé sledované období převyšovaly celkové příjmy kulturních institucí výdaje a lze říci, že jejich hospodaření vždy skončilo kladným výsledkem. Nejnižší byl dosažen v roce 2013 (8,6 mld. Kč, při převýšení příjmů oproti výdajům o 4,3 %) a naopak nejvyšší na konci období v roce 2015 (16,6 mld. Kč, kdy byly příjmy vyšší o 8,2 %).

V souladu s příjmovými a výdajovými položkami se vyvíjely **ukazatele úrovně hospodaření**, jakými jsou stupeň soběstačnosti (relace mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji) a zisková marže (relace mezi ziskem po zdanění a tržbami za vlastní výkony). Prvý z nich, který odráží mnohem komplexněji podmínky hospodaření, se do roku 2013 průměrně ročně o 1,9 % snižoval, zatímco v posledních dvou letech sledovaného období o 1,3 % ročně vzrůstal. Pohyb ziskové marže reagoval jak na fázi ekonomické recese, tak i oživení mnohem výrazněji. Zatímco v prvních třech letech marže o více než 18 % průměrně ročně klesala, v dalších dvou letech se její pohyb obrátil směrem k rychlému růstu a o více než 57 % ročně se zvyšovala.

Porovnání s výsledky vývoje **finančního hospodaření v rámci celé naší ekonomiky** ukazuje v období let 2010 – 2015 podobný vývoj. Nejhlubší meziroční pokles tržeb ve službách nastal právě v roce 2013 (index 97,8). Také meziroční index inkasa daně z příjmu právnických a fyzických osob - ze kterého lze nepřímo odvozovat úroveň ziskovosti jejich hospodaření - byl nejnižší právě v tomto roce (96,8). Nicméně, nutno dodat, že finanční a ekonomická krize propukla již v roce 2008 a výrazné meziroční poklesy tržeb nejvýznamnějších sektorů ekonomiky nastaly v roce 2009 (v průmyslu o 15,9 % a ve službách o 9,9%). Další vývoj ekonomiky byl provázen střídáním stagnačních a sestupných tendencí. Reálný vzestup, jak v úrovni mikro, tak i makroekonomiky, nastal až v roce 2014.

Soubor kulturních institucí není zdaleka homogenní, a proto byl vývoj hospodaření v letech 2010 – 2015 v jednotlivých kulturních oblastech velmi odlišný.

Příznivě se vyvíjelo hospodaření v oblasti kulturního dědictví. Příjmy rostly (zásluhou dynamiky tržeb za vlastní výkony) po celé sledované období rychleji než výdaje (o průměrně 7,2 % v porovnání s 6,6 % ročně). Od roku 2013 došlo k tvorbě kladného hospodářského výsledku a zvýšil se také stupeň soběstačnosti, který je v této oblasti tradičně velmi nízký (ze 44,3 % na 50,3 %) – viz tab. 2.3.

Druhou oblastí odlišující se od standardního průběhu finančních veličin v sektoru kultury představují audiovizuální a interaktivní média. Jejich příjmy v prvních třech letech rostly, i když pomaleji než výdaje a podobně jako v případě kulturního dědictví se váha této oblasti na celkových příjmech a výdajích sektoru kultury zvýšila (o 2 až 3 proc. body).

Ostatní oblasti (představující cca 70 % váhy v celkových příjmech a výdajích) ovlivnily vývoj finančních ukazatelů výše popsaným způsobem, tj. poklesem v prvních třech letech

(s minimální úrovní v r. 2013) a vzestupem v letech následujících. Nejvíce se to týkalo reklamy, architektury a tisku, jejichž stupeň soběstačnosti v zásadě přesahuje úroveň 100 % a zisková marže se blíží k 10 %. Co se periodického a neperiodického tisku týče, v této oblasti došlo ve sledovaném období k poklesu příjmů i výdajů (o 13,3 % a o 17,4 %) a její váha v rámci kultury se proto o cca 2,5 proc. bodu snížila. Důvody spočívají zřejmě v rostoucím využití možností internetu. V mírnější formě se podobný sestupný vývoj týkal také architektury.

Naopak, spolu s výše uvedeným kulturním dědictvím se zvýšil význam audiovizuálních a interaktivních médií a výtvarného umění (v jeho rámci zejména designu).

Níže uvedená tabulka ukazuje vývoj tvorby hospodářského výsledku dle oblastí v členění do prvních třech let a dalších dvou let sledovaného pětiletého období.

Tab. 2.3: Tvorba hosp. výsledku (v mil. Kč) ve vybraných letech dle kulturních oblastí

Oblasti	Rok			Index (v %)		
	2010	2013	2015	2013/2010	2015/2013	2015/2010
Kulturní dědictví	-288	94	77	X	81,9	X
Interpretační umění	278	-168	24	X	X	8,6
Výtvarné umění	1 221	973	1 321	79,7	135,8	108,2
Periodický a neperiodický tisk	3 642	1 328	4 944	36,5	372,3	135,7
Audiovizuální a interaktivní média	2 579	1 457	3 321	56,5	227,9	128,8
Architektura	2 521	1 657	2 589	65,7	156,2	102,7
Reklama	3 327	3 100	4 197	93,2	135,4	126,1
Umělecké vzdělávání	169	118	115	69,8	97,5	68,0
Správa a podpora kulturní činnosti	-558	57	14	X	24,6	X
CELKEM	12 892	8 616	16 602	66,8	192,7	128,8

Zdroj: statistická zjišťování a vlastní propočty

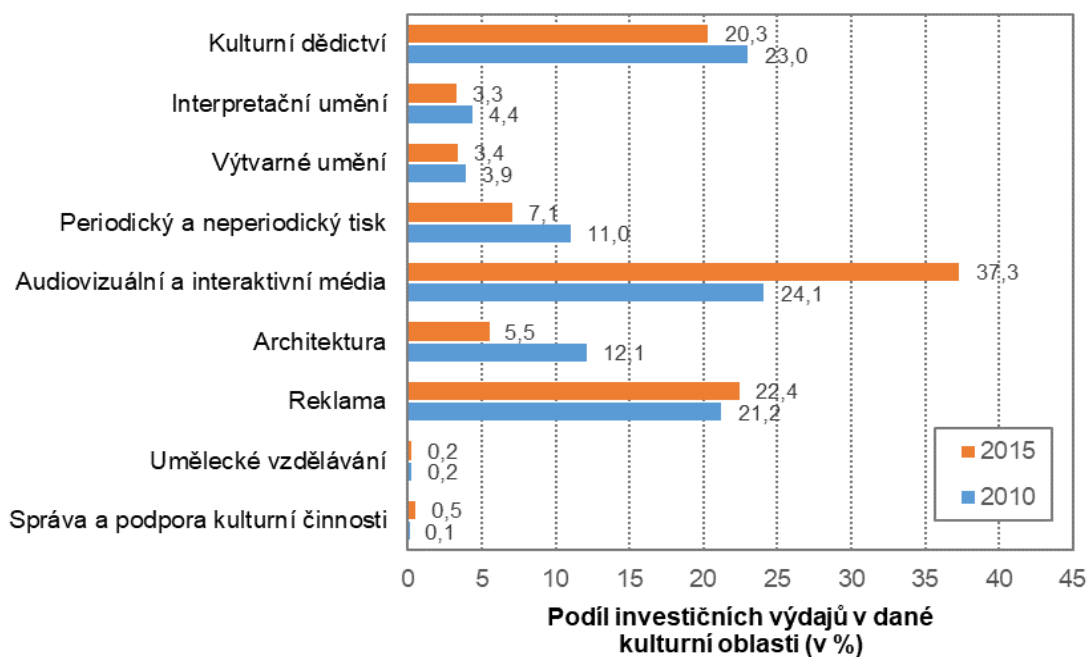
Spolu s rozlišením dvou zcela rozdílných hospodářských etap uvedená data ukazují, že oblasti tradičního umění (kulturní dědictví, interpretační umění) a samozřejmě správy kultury, se bez podpory z veřejných zdrojů rozvíjet nemohou.

Vývoj investičních výdajů není jen výrazem potřeby řešení morálního a fyzického opotřebení hmotného a nehmotného majetku, ale i možností vycházejících z výsledků hospodaření příslušných kulturních institucí. Není proto náhodou, že v letech 2012 - 2013

klesla investiční aktivita na své minimum (viz přílohová tab. č. 1). Nemalá část investičních výdajů byla ve sledovaném období kryta z veřejných zdrojů (téměř 59 % v roce 2012 a více než 60 % v roce 2013). Tyto zdroje tak ve značné míře nahrazovaly nedostatek vlastních prostředků. Zvláště byly zaměřeny do kulturního dědictví a dále také do interpretačního umění, audiovizuálních a interaktivních médií, uměleckého vzdělávání a správy a podpory kultury. Doplnkovým zdrojem byly dotace a granty ze zahraničí, zejména z EU. Po celé sledované období měly sice velmi nízký, avšak rostoucí podíl (v roce 2010 jen 2,3 % a o pět let později více než 5 %).

Celkový objem investičních výdajů se ve sledovaném období zvýšil z 12,7 mld. Kč na 13,6 mld. Kč (tj. průměrně ročně o 1,4 %). Ve struktuře investičních výdajů podle oblastí se po celé období zvyšoval podíl audiovizuálních a interaktivních médií, vzrostl také podíl správy a podpory kulturní činnosti a reklamy. Naopak, podobně jako v jiných oblastech hospodaření, také v investiční činnosti došlo k oslabení pozice tisku a architektury. Zastoupení tradičních oblastí (kulturní dědictví, interpretační a výtvarné umění) i přes vysoké dotace z veřejných prostředků mírně oslabilo či stagnovalo (viz graf 2.2). Opět se ukazuje, že je jejich rozvoj vázán na podporu z veřejných zdrojů.

Graf 2.2: Struktura investičních výdajů dle kulturních oblastí v letech 2010 a 2015

Zdroj: statistická zjišťování a vlastní propočet

O relativní úrovni investičních výdajů svědčí jejich intenzita na 1 zaměstnance. Zatímco se celkově zvýšila ze 145,5 tis. Kč v roce 2010 na 152,0 tis. Kč v roce 2015 tj. o 4,5 % (v roce 2013 dosáhla pouze 131,1 tis. Kč), v oblasti audiovizuálních a interaktivních médií vzrostla o téměř 76 % a v reklamě o 23 %. V ostatních oblastech (vyjma správy a podpory kulturní činnosti) se snížila, zejména pak v tisku (o téměř 44 %). V rámci tradičních kulturních oblastí přesahovala sto tisícovou úroveň intenzita investic pouze v kulturním dědictví (vysoké krytí výdajů z veřejných prostředků) a ve výtvarném umění. Nutno však dodat, že v některých oblastech pracuje relativně více OSVČ či pracovníků na zkrácený úvazek apod. a tak je vypovídací hodnota tohoto ukazatele částečně omezena (např. v tisku).

Co se týče obsahového složení investic, v daném období se zvyšoval podíl nehmotného majetku na úkor majetku hmotného. Zatímco v roce 2010 dosahoval 20,6% z celkových investičních výdajů, tak o pět let později to bylo již 28,6 %. Pořizování nehmotného majetku navíc pokračovalo i v období poklesu investiční aktivity v roce 2012 a 2013 (v r. 2012 dosáhl jeho podíl na celkových investicích dokonce 30 %). To by nasvědčovalo vyšší postradatelnosti obnovy a pořizování hmotného majetku v krizových obdobích.

Pohled na hospodaření kulturních institucí lze také doplnit daty o **zahraničním obchodu** s kulturními statky a službami. Ve sledovaných letech se obrat obchodní výměny o necelých 20 % zvýšil, přitom rychleji vzrostl dovoz (o 37 %) než vývoz (o 7 %). Kladné saldo zahraničního obchodu se zbožím a službami kulturního charakteru se tak snižovalo z počátečních 8,5 mld. Kč na 2,1 mld. Kč. (viz přílohová tab. č.1). Bylo dosahováno zejména v obchodní výměně se zeměmi Evropské unie. Tento vývoj zřejmě svědčí o rostoucí tuzemské poptávce po zahraničních kulturních statcích a službách.

Co se do výše obchodního obratu týče, byly na prvním místě reklamní služby (v roce 2015 ve výši 19,8 mld. Kč), dále oblast tisku (19,2 mld. Kč) a audiovizuálních a interaktivních médií (16,0 mld. Kč). Z pohledu dosaženého salda obchodní výměny ve sledovaném období byla na předním místě oblast médií (+ 20,8 mld. Kč), dále reklamních služeb (+ 8,6 mld. Kč) a tisku (+ 8,0 mld. Kč). Na druhé straně v kulturním dědictví byl vždy dosahován schodek obchodní bilance, zpravidla také v interpretačním umění a v posledních letech i ve výtvarném umění a v tisku.

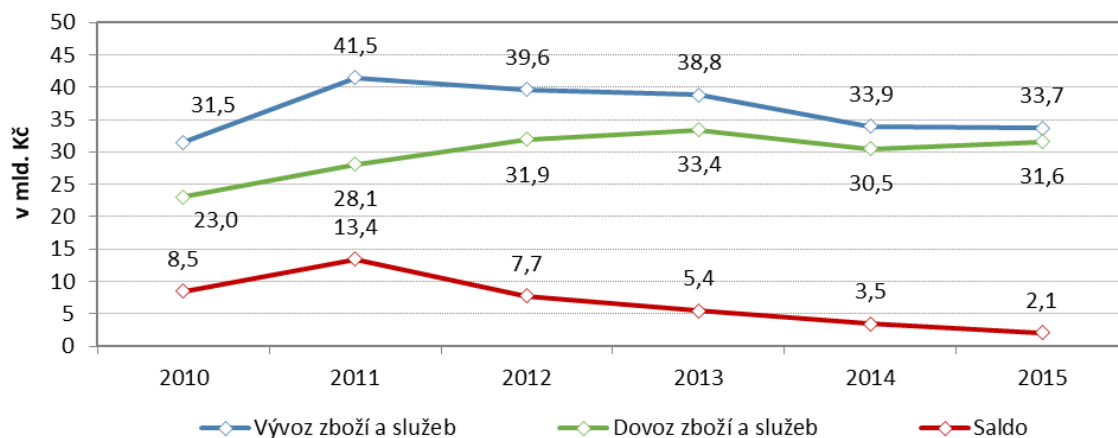
Mezi nejvíce obchodované položky z hlediska vývozu i dovozu zboží patřila každoročně média s kulturním obsahem – knihy, časopisy, CD a jiné hudební nosiče a dále také hudební nástroje, obrazy a produkty tradičních uměleckých řemesel. V rámci zahraničního obchodu se službami to byly reklamní služby a licenční poplatky za šíření audiovizuálních děl. Největší měrou se na celkové hodnotě vývozu i dovozu podílely periodický a neperiodický tisk, audiovizuální a interaktivní média a reklama⁴.

Časová řada dat o exportu a importu má v porovnání s dříve popsányi řadami dat (finanční zdroje, příjmy, výdaje, investiční výdaje) netypický průběh a nepřipomíná tvar písmene „V“. V letech 2012 - 13 není v jejím vývoji patrné minimum hodnot sledovaných ukazatelů, ale v období 2011 -13 naopak maximum (viz graf č. 2.3).

Uvedená skutečnost má jistě více příčin, z nich nejvýznamnější jsou metodického charakteru. Úroveň věrohodnosti dat o zahraničním obchodu ovlivňuje způsob jejich zjišťování. Počínaje referenčním obdobím roku 2014 byla aktualizována metodika propočtu ukazatelů zahraničního obchodu v návaznosti na záměry statistického úřadu EU (Eurostatu) a dále v souladu s přesnějším vymezením výrobků uměleckých řemesel provedeného NÚLK. To snižuje možnosti porovnání údajů z první (2010 - 13) a druhé části (2014 -15) sledovaného období. Dále je třeba zdůraznit tzv. přeshraniční pojetí v případě obchodu se zbožím, které vypovídá výhradně o fyzickém pohybu zboží přes hranice, bez ohledu na to, zda dochází k obchodu (přechodu vlastnictví) mezi českými a zahraničními subjekty. Konečně je nutno dodat, že příslušná zjišťování jsou v případě služeb výběrová (nikoli vyčerpávající) a tak neodrážejí celý rozsah obchodní výměny v sektoru kultury. Údaje časové řady zahraničního obchodu s kulturním zbožím a službami proto odrážejí spíše hrubý trend obchodní výměny, nezachycují ji však v plné šíři a podrobnosti.

⁴ Podrobnější informace o zahraničním obchodu v oblasti kultury v zemích EU uvádí databáze Eurostatu (<http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>).

Graf 2.3: Vývoj zahraničního obchodu se zbožím a službami mezi lety 2010 a 2015

Zdroj: ČSÚ, Statistika zahraničního obchodu

Jak je i z předcházejícího textu zřejmé, v sektoru kultury se můžeme setkat s potíženími spojenými s odpovídajícím oceněním některých - zejména originálních - kulturních statků či služeb. Netýká se to jen samotného stanovení ceny, ale i jejího vývoje v čase. Také hospodaření některých kulturních institucí se primárně neřídí finančními kritérii a neprobíhá plně na komerční bázi. Lze proto říci, že působení ekonomických vztahů v kultuře je modifikované, ne-li částečně limitované. Z omezených možností finančního postihu rozsahu kulturního dění vyplývá, že bychom měli pohled na kulturu doplnit o **vyhodnocení vývoje základních naturálních ukazatelů**, které jsou v zásadě dvojího druhu. Jako kapacitní ukazatele odrážejí stranu nabídky a jako ukazatele participace na kultuře postihují rozsah poptávky. Mezi dříve uvedené lze zařadit např. počet sedadel a představení v divadlech či v kinech, počet sbírkových předmětů, expozic a výstav v muzeích nebo rozsah knihovního fondu v knihovnách. Objem poptávky vyjadřují ukazatele počtu návštěvníků, diváků, čtenářů nebo počtu knižních výpůjček atd.

Nejhrubším **ukazatelem nabídkové strany** kulturního vyžití je počet poskytovatelů kulturních služeb (památek, muzeí, knihoven, divadel, festivalů, kulturních domů, vydavatelů tisku, držitelů licencí rozhlasového a televizního vysílání). Koncem roku 2015 dosáhl úrovně 9 074, což bylo v porovnání s rokem 2010 o 4,8 % více. Mírný pokles nastal pouze v případě rozhlasového vysílání, vydavatelů tisku a knihoven. Důvody změny počtu poskytovatelů kulturních služeb však mohou být různé, od reorganizace, integrace a jiných organizačních změn až po ekonomicky opodstatněný vznik či zánik nových subjektů.

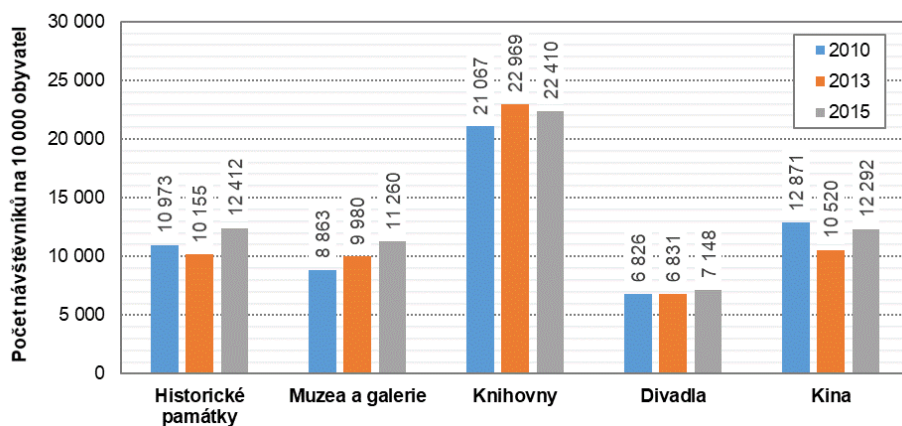
V neposlední řadě mohou spočívat také v nedokonalostech registru poskytovatelů obsílaných statistickými dotazníky a v jejich postupném odstraňování.

Vyšší vypovídací schopnost mají **kapacitní ukazatele**. Dokládají např. zvýšení počtu kulturních akcí pořádaných na památkových objektech o 13 %, expozic a výstav muzeí a galerií o 11 %, sedadel stálých scén divadel o 8 %, představení v kinech o téměř 15 % a titulů vydaných knih o 7 %. V případě některých poskytovatelů resp. jejich služeb byl však vývoj méně příznivý. Příkladem mohou být divadla, ve kterých ve sledovaném období poklesl počet představení o 3 % a také oblast tisku, kde se sice dařilo vydávat knihy (zvýšení počtu titulů o 7 %) a částečně i časopisy (zvýšení o 2%), méně však noviny (pokles o 10% a v případě deníků o 11 %). Na druhé straně však rostl počet online periodik a zpravodajských serverů.

Vhodnější pro charakteristiku změn v oblasti kulturních služeb jsou **ukazatele na straně poptávky, zejména pak počet návštěvníků resp. návštěv** (na 10 tis. obyvatel). Jak ukazuje přílohová tab.č. 1, návštěvnost (na 10 tis. obyvatel) nejvýznamnějších poskytovatelů kulturních služeb byla ve sledovaném období v roce 2013 nejnižší. Zatímco v letech 2010 – 13 se zvýšila o 0,2 %, tak v druhé části sledovaného období o téměř 8,5 %. Její úroveň v roce 2015 (79 149 návštěv) by jinými slovy mohla znamenat, že každý obyvatel ČR v tomto roce navštívil průměrně (bezmála) osmkrát nějakou kulturní akci či zařízení. Není však tomu zcela tak, protože návštěvnost kulturních akcí ovlivňuje také cestovní ruch, množství a složení zahraničních hostů (turistů).

Vývoj návštěvnosti vybraných poskytovatelů kulturních služeb v letech 2010, 2013 a 2015 a 2015 ukazuje graf.č. 2.4.

Graf 2.4: Vývoj návštěvnosti vybraných poskytovatelů kulturních služeb v letech 2010, 2013 a 2015 (na 10 tis. obyvatel)

Zdroj: statistická zjišťování Kult (NIPOS)

Nabízí se otázka, zda a do jaké míry se vývoj naturálních ukazatelů - zejména návštěvnosti - kryje s vývojem odpovídajících hodnotových ukazatelů. Z nich přichází v úvahu výše zdrojů pocházejících od domácností a ukazatel příjmů za vlastní výkony. Je zřejmé, že mezi oběma druhy ukazatelů je skutečně silná závislost. Jak ukazují příloho tab. č. 1 a č. 2 (za sféru kulturního dědictví) došlo v roce 2013 nejen k poklesu návštěvnosti, ale současně i zdrojů pocházejících od domácností a příjmů za vlastní výkony. To by dokládalo přijatelnou úroveň konzistence mezi ukazateli rozdílného druhu, které navíc pocházejí ze zcela odlišných datových zdrojů.

Vývoj návštěvnosti jednotlivých poskytovatelů kulturních služeb byl ve sledovaném období velmi diferencovaný. Nejvíce se zvýšila v případě koncertů a festivalů (o 33,8 %), muzeí a galerií (o 27 %), hradů, zámků a jiných památek (o 13 %) a kulturních domů (o 12 %). Mírněji vzrostla návštěvnost knihoven (o 6,4%) a divadel (o necelých 5%). Na druhé straně poklesla návštěvnost výstavních sálů (o 10 %) a kin (o 4,5 %).

Na příkladu knihoven, které představují celých 59 % z celkového počtu poskytovatelů kulturních služeb, je zřejmá složitost změn v zaměření činnosti vyvolaná technickým a technologickým pokrokem. Z pohledu sledování rozsahu kulturních služeb proto mnohdy dochází k tomu, že přestávají vyhovovat stávající ukazatele a je třeba hledat nové. Knihovny vedle tradičních knihovnických služeb stále více poskytují také služby informační a vzdělávací. Mnoho jejich návštěvníků přichází proto, aby využilo přístup k internetu či zhlédlo výstavu, zúčastnilo se vzdělávací akce či kulturního pořadu. Ne překvapí proto, že i přes nárůst počtu návštěv ve sledovaném období (o 7 %), poklesl počet registrovaných čtenářů (o 1 %) a počet výpůjček (až o 10 %). Naopak se značně zvýšil počet virtuálních návštěv (o 79 %) a ještě více počet stažených digitálních dokumentů.

Také na vývoj kin působí značné technické přeměny spojené zejména s bouřlivým rozvojem záznamových a počítačových technologií (přenosné záznamové nosiče, internet). Došlo také k výstavbě vícesálových kin a tak i přes pokles počtu kin se počet pláten resp. promítacích sálů nesnížil. K tomu lze dodat, že i přes měnící se návyky spotřebitelů v oblasti audiovizí si kina úroveň své návštěvnosti udržují.

Konečně, vliv možností, které poskytuje internet na útlum v oblasti tisku (zejména periodického) byl již výše zmíněn.

Úroveň kulturních služeb se neodvíjí jen od rostoucího počtu a kapacity jejich poskytovatelů, význam má také odpovídající **rozložení v prostoru**. Nej hustější síť kulturních zařízení tvoří knihovny, jejichž nabídka služeb je také nejrovnoměrněji územně rozložena. Méně příznivá situace je v případě muzeí a galerií, dále památkových objektů a divadel. Uvedené pořadí je pochopitelné, zvážíme-li, že knihovny jsou v každé větší obci, muzea a galerie jsou i v menších městech, památkové objekty jsou rozmístěny značně nerovnoměrně ve venkovských i městských oblastech všech krajů a stálé scény divadel se nacházejí zejména v kulturních centrech (alespoň regionálního významu).

Co se týče relativní úrovně návštěvnosti poskytovatelů kulturních služeb (památky, muzea a galerie, divadla a knihovny) v jednotlivých krajích, nelze shledat významné odlišnosti. Výjimkou jsou očekávané rozdíly související s vahou významných kulturních center – zejména Prahy - s jejich „dostředivým působením“ a intenzivnějším cestovním ruchem.

2.3 Zaměstnanost a mzdy

Kvantifikace spotřeby živé práce v kultuře je velmi složitou záležitostí. Je tomu jak pro potíže spojené s výše uvedenými problémy s datovými zdroji, tak i v souvislosti se složitostí kulturních aktivit jako takových.

Pracovní zapojení má více podob. Od poměrně snadno postižitelné ve formě pracovního poměru, přes dohody o provedení prací a pracovní činnosti, dobrovolnickou práci až po zapojení podnikatelů či osob samostatně výdělečně činných a jim pomáhajících rodinných příslušníků. Cestou statistického zjišťování u ekonomických subjektů jsou šetřena data o počtu zaměstnaných osob (na pracovní smlouvy a dohody) vycházející z personální a mzdové agendy a o počtu dobrovolných pracovníků. Výběrovým šetřením pracovních sil jsou zjišťována data v domácnostech o pracovním zapojení jejich členů.

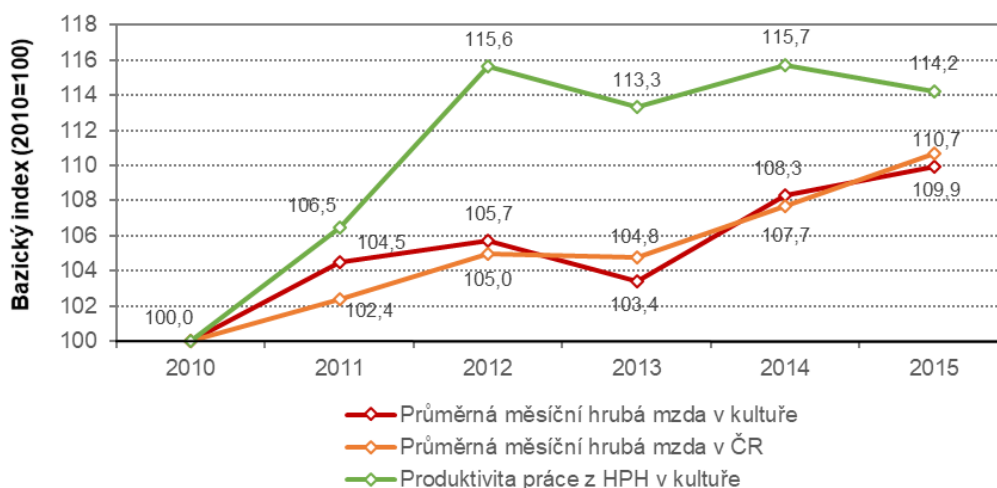
Jak ukazuje přílohová tab. č. 1 ve sledovaném období – dle zmíněných šetření v kulturních institucích - v kultuře pracovalo mezi 80 až 90 tis. zaměstnanci (v přepočtu na plnou pracovní dobu). Koncem období jich bylo o 2,3 tis. (2,7 %) více než na jeho počátku, léta 2011-14 však byla poznamenána poklesem a stagnací. Co se jednotlivých kulturních oblastí týče, ke snížení stavu zaměstnanců došlo v architektuře (o 2 tis., tj. 23 %), v reklamě (o 1,1 tis., tj. 8,2 %) a v menším rozsahu také v audiovizuálních médiích a v uměleckém vzdělávání. Naopak v tradičních kulturních oblastech a také v tisku a ve správě kultury se počet zaměstnanců ve sledovaném období zvýšil.

Podíl kultury jako celku na počtu osob zaměstnaných v naší ekonomice vykazoval v daném období rostoucí trend.

Průměrná měsíční mzda zaměstnanců po celé sledované období (vyjma roku 2013) mírně rostla a to z 23 633 Kč na 25 966 Kč (tj. o 9,9 %). V nominálním vyjádření se zvyšovala průměrně ročně o 1,9 %, v reálném však jen o 0,4 % (cenový index spotřebitelských cen se zvýšil o 7,6%). Svou nízkou dynamikou v porovnání s veličinami přícházejícími pro vzájemnou komparaci v úvahu průměrná mzda v kultuře zaostávala. Celostátní průměrná mzda - i díky nižšímu poklesu v roce 2013 - se zvyšovala téměř o 1 proc. bod rychleji (o 10,7 % v porovnání s 9,9 %). Zatímco v roce 2010 byla mzda v kultuře oproti celostátní jen o 270 Kč (tj. o 1,13 %) nižší, tak o pět let později se tento rozdíl prohloubil na 501 Kč (tj. 1,9 %). Její nízké tempo nepostačovalo ani růstu produktivity práce propočtené z vytvořené hrubé přidané hodnoty v kultuře na jednoho zaměstnance. Ta se v hodnoceném období zvýšila o 14,2 %, což je v porovnání s dynamikou průměrné mzdy až o 4,3 proc. bodu více. V této souvislosti je však na místě poznamenat, že růst mezd se obvykle za dynamikou produktivity práce opoždí (resp. by se měl opožďovat) s tím, že vyšší úrovní rozdělování zdrojů musí předcházet jejich vlastní tvorba.

Dynamiku uvedených tří ukazatelů (zahrnující meziroční poklesy v r. 2013) znázorňuje níže uvedený graf. 2.5.

Graf 2.5: Dynamika vývoje průměrné hrubé měsíční mzdy v kultuře a v ekonomice a produktivity práce z HPH v kultuře v letech 2010-2015 (rok 2010 = 100)

Zdroj: statistická zjišťování a vlastní propočty

Zejména v případě kultury platí, že průměr (jako charakteristika celého souboru) má velmi nízkou vypovídací schopnost. Také do oblasti mezd se promítají podstatné rozdíly

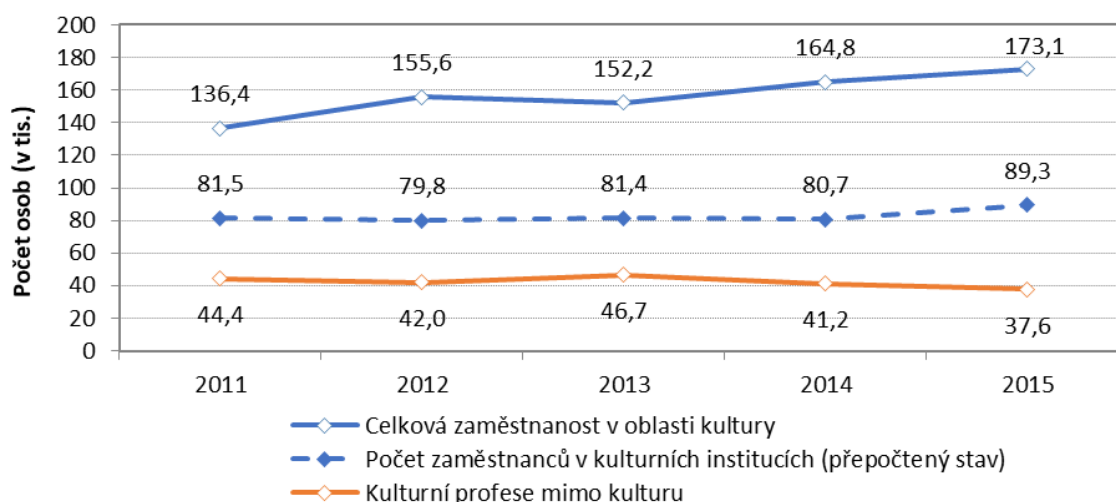
v úrovni hospodaření dvou odlišných sfér sektoru kultury - tradičních odvětví na straně jedné - a médií, tisku a kreativních oborů na straně druhé (viz text v části 2.2). Zatímco v sektoru klasických kulturních odvětví průměrná měsíční mzda v roce 2015 mírně přesáhla 20 tis. Kč, tak v kreativním průmyslu to bylo téměř 29 tis. Kč a v kulturních průmyslech (tisk, audiovizuální média) více než 31 tis. Kč. Skutečností je, že více než 70 % zaměstnanců v sektoru kultury v tomto roce pracovalo v odvětvích s nižší než celostátní průměrnou mzdou.

Spolu se zaměstnanci s pracovní smlouvou působilo v kultuře ve sledovaném období zhruba 10 tis. dobrovolníků pracujících bez nároku na odměnu. Jejich počet se v průběhu sledovaného období v zásadě neměnil.

Celkový přehled o zaměstnanosti v letech 2011-15 ukazují výsledky VŠPS. Zmíněné šetření zahrnuje (s výjimkou dobrovolníků) celkový počet zaměstnaných resp. pracujících osob (tj. zaměstnance s pracovní smlouvou, pracovníky na dohody, podnikatele a jejich rodinné příslušníky). Dále umožňuje kvantifikovat nejen počet osob pracujících v organizacích s převážně kulturně zaměřenou činností, ale také počet osob s profesí spadající do oblasti kultury, které však pracují mimo kulturní organizace. Šetření sleduje nejen pracovní činnost (dle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE), ale také jaký typ zaměstnání pracovníci v rámci této činnosti vykonávají (dle klasifikace zaměstnání CZ-ISCO). Dává proto informaci jak o tom, zda respondent pracuje v podniku, který svou převažující činností spadá do oblasti kultury, resp. kulturních průmyslů (např. je zaměstnán ve vydavatelství), tak i o tom, jaké konkrétní zaměstnání vykonává (např. redaktor, řídicí pracovník či personalista).

Celkový počet zaměstnaných osob v kultuře vykazoval v letech 2011-15 rostoucí tendenci (údaje za rok 2010 nejsou v potřebném členění k dispozici). Na uvedeném trendu se podílel zejména nárůst počtu pracovníků v organizacích s převažující činností v oblasti kultury. Počet osob vykonávajících zaměstnání v oblasti kultury, avšak zaměstnaných mimo kulturní organizace, ve sledovaném období kolísal a mezi lety 2011-15 poklesl ze 44,4 tis. na 37,6 tis. osob. Počet osob pracujících v kulturních organizacích naopak vzrostl z 136,4 tis. v roce 2011 na 173,1 tis. v roce 2015. To se promítlo také do celkové zaměstnanosti v oblasti kultury, která se zvýšila mezi lety 2011 a 2015 o necelých 17 % a dosahovala v roce 2015 výše 210,7 tis. zaměstnaných osob (bez dobrovolníků, které šetření nesleduje).

Graf 2.6: Vývoj počtu osob zaměstnaných v oblasti kultury mezi lety 2011 a 2015

Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil a NIPOS, šetření Kult

Ze zmíněných 173,1 tis. pracovníků v kulturních organizacích vykonávalo v roce 2015 více než 51 % povolání kulturního charakteru (např. jako zpěváci, herci či designéři) a necelých 49 % povolání ne-kulturního zaměření (administrativa, účetnictví, IT profese atd.). Dlouhodobě byl celkový počet kulturních a „ne-kulturních“ pracovníků v kulturních organizacích přibližně stejný (mezi lety 2011 a 2015 vzrostl podíl kulturních pracovníků jen o necelé 2 proc. body) a lišil se zejména v jednotlivých oblastech. Zatímco v tradičních kulturních oblastech jako je výtvarné či interpretační umění byl jejich podíl významně vyšší - ve výtvarném umění se pohyboval kolem 90 %, ve více tržně orientovaných oblastech jakými jsou např. média činil zhruba 65 %, v tisku necelých 50 %. V primárně tržně orientovaných oblastech jakými jsou architektura či reklama dosahoval zhruba jen 25 %.

Z pohledu množství spotřebované živé práce je **váha kultury v ekonomice** nezanedbatelná. V počtu zaměstnanců v přepočteném stavu – po připočtení zaměstnanců v kulturních profesích pracujících mimo kulturní sektor – dosahovala koncem sledovaného období 2,9 %. Po započtení všech osob pracujících jak na plný úvazek či na základě dohod, tak i dobrovolníků a podnikatelů dosáhl podíl kulturních aktivit v ekonomice téměř 4,4 % (relace zaměstnaných v kultuře k celkovému počtu zaměstnaných v ekonomice).

2.4 Makroekonomické ukazatele

Charakteristiku úrovně hospodaření kultury jako celku, tak i jejích jednotlivých částí, zcela přirozeně provází otázka místa a váhy tohoto sektoru v ekonomice. Při hledání odpovědi je třeba využít údajů a metod národního účetnictví.

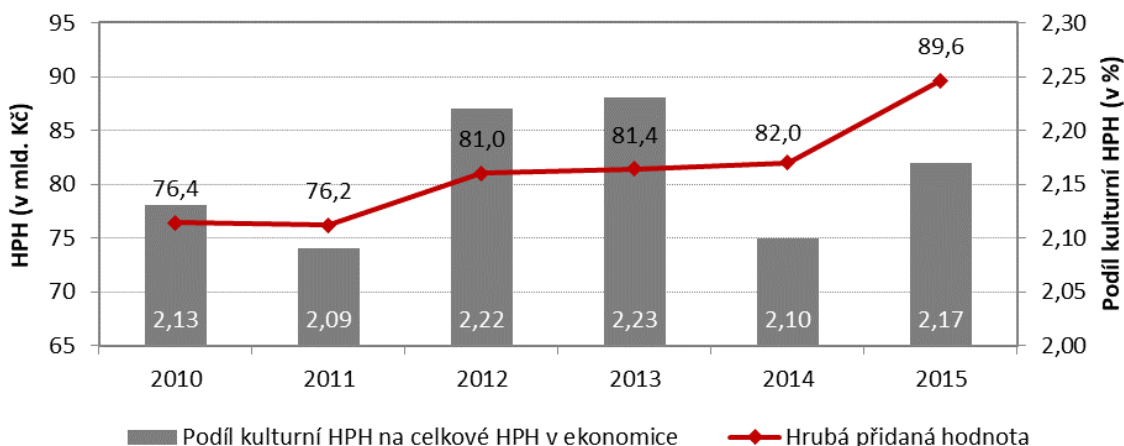
S ohledem na disponibilní data o sektoru kultury se jeví jako nejvhodnější pro vyčíslení makroekonomických ukazatelů výrobní (odvětvová) metoda výpočtu hrubého domácího produktu (dále také „HDP“). Podle ní se tento ukazatel rovná součtu hrubé přidané hodnoty (dále také „HPH“) zjištěné odpočtem mezipotřeby od hodnoty produkce a čistých daní, tj. daní z daného odvětví snížených o dotace na produkt tomuto odvětví poskytnutých.

Vstupní data do propočtu vycházejí z údajů národního účetnictví, zejména pak z tabulek dodávek a užití. Zmíněné údaje představují svým způsobem optimální informační soustavu co do své komplexnosti, konzistence a mezinárodní srovnatelnosti. Uvedené přednosti jsou však vykoupeny vysokou pracností a z pohledu uživatelů dat dlouhou dobou čekání na (postupně upřesňované) výsledky.

Nutno dodat, že na základě uvedených údajů **lze makroekonomické ukazatele sektoru kultury spíše odhadovat než přesně kalkulovat**. Je tomu tak zejména pro – z našeho pohledu - nevhodné členění dat v tabulkách dodávek a užití pouze do úrovně oddílů (na 2 místa NACE), zatímco jsou kulturní aktivity často až na úrovni tříd (4 místa NACE). Jedním příkladem za všechny mohou být architektonické činnosti v tabulkách dodávek a užití, které zahrnují celý oddíl 71 CZ-NACE. Za součást kulturního sektoru je však považována pouze třída 71.11. Data odpovídající kulturním aktivitám je nutno získávat složitým postupem s využitím znalosti různých vztahů – např. úrovně produktivity práce mezi třídami či podílu spotřeby materiálu, energie a služeb na výnosech atd. - mezi údaji zjištěnými v rámci různých statistických šetření.

Hrubá přidaná hodnota vytvořená v kultuře se ve sledovaném období zvýšila o více než 13 mld. Kč (o 17,3 %, tj. ročně průměrně o 3,2 %) – viz přílohová tab.č.1. Nejvyššího přírůstku bylo dosaženo až v roce 2015. V porovnání s dynamikou HPH vytvořené v celé ekonomice bylo její průměrné roční tempo ve sledovaném období o 0,3 proc. bodu vyšší a podíl kultury na tvorbě HPH se proto zvýšil z 2,13 % na 2,17 %. To svědčí o příznivějším ekonomickém vývoji v kultuře v porovnání s ostatními odvětvími ekonomiky.

Graf 2.7: Vývoj hodnoty HPH a jejího podílu na celkové HPH v ekonomice mezi lety 2010 a 2015

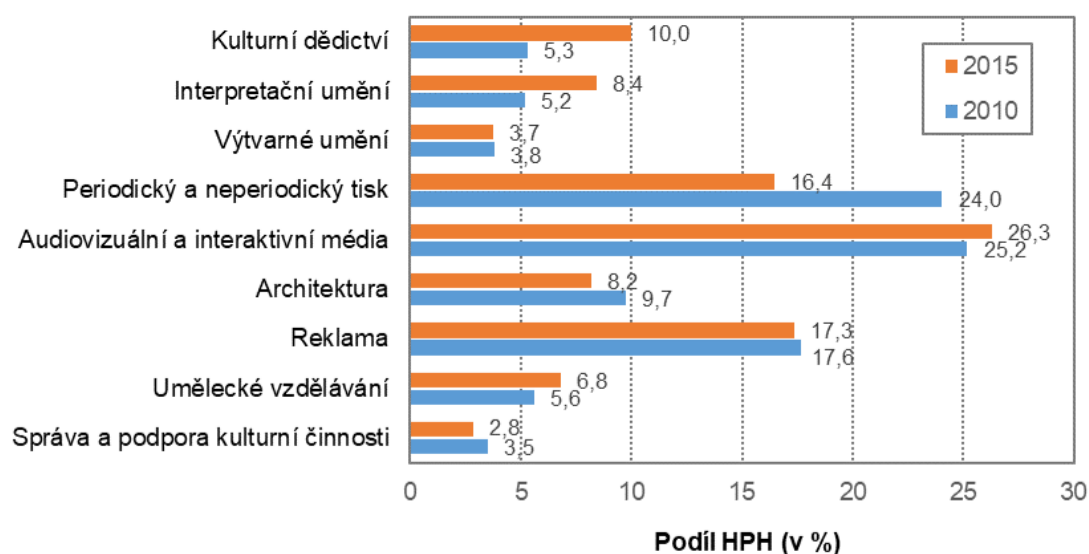

Zdroj: ČSÚ, Národní účty

V porovnání s makroukazateli na celostátní úrovni, **byl v kultuře dosahován nižší podíl mezipotřeby** (tj. spotřeby služeb, surovin a energie) na celkové produkci a naopak vyšší podíl hrubé přidané hodnoty. Ve sledovaném období činil průměrný rozdíl podílů HPH na produkci 2,17 proc. bodu ve prospěch kultury (40,31 % oproti 38,14 %). Navíc měl vývoj této relace v kultuře velmi příznivý průběh (mezi roky 2010 a 2015 vzrostla z 38,16 % na 41,87 %), zatímco v rámci celé ekonomiky její úroveň stagnovala. Přírůstek HPH v sektoru kultury ve sledovaném období (13,2 mld. Kč) byl proto z více než 60 % ovlivněn právě snížením mezipotřeby, zatímco z necelých 40 % růstem produkce.

Z pohledu kulturních oblastí se vysoce nadprůměrným tempem HPH zvyšovala v tradičních kulturních oborech, v uměleckém vzdělávání a také v médiích, naopak mnohem pomaleji v oborech kreativních (reklama a design). Ke stagnaci došlo v architektuře a k poklesu ve správě a podpoře kultury a zejména v tisku - viz přílohové tabulky a níže uvedený graf 2.8.

Graf 2.8: Strukturální změny v tvorbě HPH mezi roky 2010 a 2015

Zdroj: národní účty a vlastní propočty

Hrubý domácí produkt se v důsledku rozdílného vývoje nákladových daní hrazených kulturními institucemi, které v daném období vzrostly o 36 % a v zásadě stagnujících dotací, vyvíjel ještě příznivěji než HPH. Lze odhadovat, že se zvýšil o téměř 36 % (tj. ročně průměrně o 6,3 %). Také jeho relace k HDP vytvořenému v celé ekonomice rostla rychleji, než tomu bylo v případě HPH. V dynamice hlavního ukazatele ekonomického rozvoje kultura - oproti ostatním odvětvím – tak rozhodně nezaostávala.

3 Hodnocení vývoje v kulturních sférách a sektorech

3.1 Kulturní sféry

V části 1.3 je popsáno členění sektoru kultury od nejnižších článků provádějících v zásadě homogenní činnost (poskytovatelů), přes vyšší stupeň zahrnující poskytovatele s podobnými aktivitami (oblasti) až po celky sdružující podle určitých kritérií uvedené oblasti (sféry či sektory). Pokud vyjdeme z tzv. kulturního cyklu, lze rozdělit kulturu do tzv. sfér, které zhruba odpovídají jednotlivým etapám či fázím cyklu. K etapě uchování hodnot lze přiřadit sféru kulturního dědictví k jejich tvorbě či produkci sféru živé originální kulturní tvorby, k šíření kulturních statků a služeb sféru tisku a médií a ke vzdělávání a spotřebě sféru správy kulturních činností (zahrnující nejen umělecké vzdělávání, ale i ochranu autorských práv, další organizace podpory kulturních činností a správní aktivity resortu MK).

Jiným přístupem je členění kultury z pohledu tradičních či nových a kreativních přístupů do tzv. sektorů. Kulturní sektor zahrnuje tradiční umění a kulturní průmysly (tisk, média) a druhý sektor tzv. kreativní průmysly (architektura, reklama, design) – viz bližší vymezení sfér a sektorů v části 1.3 na str. 14 – 15.

Jak je z přílohových tabulek základních ukazatelů č. 2 – 8 patrné, data o hospodářském vývoji jednotlivých sfér a sektorů jsou v porovnání s celkovými daty za kulturu (přílohová tab. č. 1) dosti odlišná a navíc – jak tomu obvykle ve vztahu částí a celku bývá – se vyznačují většími výkyvy.

Sféra **kulturního dědictví** dosáhla ve sledovaném období - v rámci celého kulturního sektoru – nadprůměrně příznivých výsledků (viz přílohová tab. č.2). I přes stagnaci rozsahu veřejné podpory se dynamicky zvyšovaly celkové příjmy (ročně průměrně o 7,2 %) a ještě rychleji příjmy za vlastní výkony (o 9,4 %). Naproti tomu celkové výdaje dosahovaly nižšího tempa (6,6 %) a tak se od roku 2013 i v kulturním dědictví začal vytvářet zisk. Postupně (s výjimkou roku 2011) se zvyšoval i stupeň soběstačnosti, který od roku 2012 přesahuje padesátiprocentní úroveň. Výše tohoto ukazatele však jasně dokládá, že kulturní dědictví se bez podpory z veřejných zdrojů – i přes zmíněné příznivé tendence v hospodaření – rozvíjet nemůže.

Kladné hodnocení se týká také vývoje zaměstnanosti. Počet zaměstnanců se zvyšoval průměrně ročně o 3 % a v zásadě odpovídal nadprůměrnému nárůstu návštěvnosti objektů a institucí kulturního dědictví. V porovnání s rostoucím počtem zaměstnanců stagnovala celková zaměstnanost, která ve stále menší míře překračovala počet zaměstnanců v pracovním poměru (v roce 2011 o 21 % a v roce 2015 jen o 8,8%).

Vážným **problémem je zejména nízká průměrná mzda** (za průměrnou mzdou v kultuře zaostávala v roce 2015 téměř o 18 %). Ve sledovaném období navíc oproti ní rostla pomaleji (o 9,3 % oproti 9,9 %). Ještě - neporovnatelně - více však zaostávala za dynamikou produktivity práce propočtené z HPH (nárůst o 9,3 % oproti 89 %). Co se produktivity z HPH týče, nutno dodat že i přes rychlý nárůst ve sledovaném období (viz graf č. 2.8) dosahuje její výše v kulturním dědictví jen 47 % úrovně produktivity celé kultury (v roce 2010 to bylo pouze 28,4 %). Váha sféry na celkové HPH vytvořené v kultuře se však významně zvýšila (z 5,4 % na 9,9 % tj. o 4,5 proc. bodu).

V návaznosti na stagnaci investiční podpory z veřejných zdrojů se ne zcela příznivě vyvíjely investiční výdaje, ve sledovaném období se průměrně ročně o 1 % snižovaly.

Co se týče salda zahraničního obchodu, byl ve sféře kulturního dědictví každoročně zaznamenán schodek, dosahovaný zejména v rámci obchodní výměny se zeměmi EU. Předmětem zahraničního obchodu se zbožím byly sbírky a sběratelské předměty, mince (vyjma platných a zlatých) a poštovní známky, kolky či otisky poštovních razítek. V rámci služeb se obchodní výměna týkala zejména činnosti archivů, muzeí a galerií a knihoven.

Sféra **originální kulturní tvorby** zahrnuje oblasti interpretačního a výtvarného umění, architekturu a reklamu. Její ekonomický vývoj v daném období v zásadě odpovídal vývoji v rámci celé kultury, včetně snížení úrovně většiny ukazatelů v roce 2013 (viz přílohou tab. č.3). Při poklesu celkových finančních zdrojů došlo ke změně jejich struktury ve prospěch domácností a veřejných rozpočtů na úkor podnikové sféry. Celkové příjmy klesaly pomaleji než výdaje a tak se při nadprůměrném stupni soběstačnosti nepatrně zvýšila i zisková marže. Co se spotřeby práce v originální tvorbě týče, mírný pokles zaměstnanců (v přepočteném stavu) byl nahrazen nadprůměrným růstem celkové zaměstnanosti (ročně průměrně o více než 8 %). **Nevýrazné hospodářské výsledky byly provázeny nízkým růstem průměrné mzdy a poklesem investiční aktivity.** V zahraničně obchodní výměně byl každoročně docilován obchodní přebytek, avšak vývoz se na rozdíl od dovozu postupně snižoval a kladné saldo obchodní výměny postupně klesalo. Předmětem obchodní výměny byly výrobky uměleckých řemesel, hudební nástroje, umělecké služby, služby v oblasti reklamy, výzkumu trhu a veřejného mínění a architektonické, inženýrské a jiné technické služby.

Sféra originální kulturní tvorby - ačkoli v rámci kultury soustřeďuje všechny tvůrčí aktivity - **není zcela homogenní**, skládá se ze čtyř oblastí. Ze dvou zahrnujících tradiční kulturu (interpretační a výtvarné umění) a z dalších dvou zastupujících tzv. kreativní průmysly (architektura, reklama). Hospodářské výsledky v obou případech nejsou jednoznačné. Oblasti **tradiční kultury** jsou v menším rozsahu orientovány na trh a mají mnohem nižší stupeň soběstačnosti i ziskovosti. **Neutrpěly však tak hluboký propad příjmů jako obory kreativních průmyslů**, naopak jejich příjmy (také v důsledku nadprůměrného růstu návštěvnosti v interpretačním umění) mírně vzrostly. Přestože vývoj sféry originální kulturní tvorby byl v porovnání s kulturním dědictvím méně příznivý, její váha v rámci kultury se mírně zvýšila (měřeno podílem na „kulturní“ HPH z 36,4 % na 37,7 % tj. o 1,3 proc. bodu).

Sféra kulturních médií zahrnuje oblasti tisku a audiovizuálních a interaktivních médií. Její vývoj ve sledovaném období byl z ekonomického pohledu nejednoznačný.

Výkonové ukazatele (počet vydaných titulů a vysílacích hodin) ve sledovaném období vzrostly, přestože v roce 2015 nepřekročily svou nejvyšší úroveň z let 2011-12 (viz přílohová tab. č. 4). Podobně tomu bylo i s celkovými příjmy, které v porovnání s rokem 2010 mírně poklesly (o 2,6 %). Vzhledem k výraznějšímu snížení výdajů (o 5,3 %) však vzrostla - oproti počátku období a zejména nepříznivému roku 2013 - zisková marže. Zvyšovaly se také investiční výdaje, kryté v rostoucí míře z vlastních zdrojů. Koncem sledovaného období pracovalo ve sféře médií také více zaměstnanců (o 12,6 %) s vyšší průměrnou mzdou (o 10,4%), která přesahovala průměrnou mzdu v kultuře o více než 20 %. Rostoucí tendenci měla také celková zaměstnanost.

Také ve sféře médií předstihovalo tempo růstu dovozu dynamiku vývozu a kladné saldo zahraničně obchodní výměny se postupně snižovalo (z 2,8 mld. Kč na 1,4 mld. Kč). Předmětem zahraničně obchodní výměny byly knihy, noviny, časopisy, hudebniny, kartografické výrobky, magnetické pásky a disky, kinematografické filmy, média pro reprodukci zvuku či obrazu atd. V rámci služeb to byly vydavatelské a překladatelské služby, audiovizuální služby a licence na reprodukci či distribuci audiovizuálních děl.

Z pohledu ekonomického vývoje je daná sféra nesourodá. **Zatímco v oblasti periodického a neperiodického tisku došlo ke snížení ekonomické aktivity, byl v oblasti médií vývoj opačný.** V audiovizuálních a interaktivních médiích se zvýšily celkové příjmy o více než 9 % a znatelně vzrostla zisková marže, průměrná mzda, investiční aktivita a také aktivní saldo zahraničního obchodu. Naproti tomu v oblasti tisku měly výše uvedené ukazatele (s výjimkou ziskové marže v důsledku pomalejšího poklesu příjmů oproti výdajům) zcela opačný průběh. Příjmy poklesly o 13,3 %, výdaje o 17,4 %, značně se snížila investiční aktivita a do záporných hodnot se propadlo saldo zahraničního obchodu. Došlo i k mírnému poklesu průměrné mzdy, která se tak poprvé snížila pod úroveň průměrné mzdy celé kultury (o 0,6%).

V návaznosti na nejednoznačné hospodářské výsledky se váha sféry kulturních médií - měřená vytvořenou HPH - v rámci kulturního sektoru snížila (o 6,5 proc. bodu). Propadla se již v roce 2011 a od té doby v zásadě stagnovala. I v tomto směru je patrný zásadní rozdíl mezi oblastí audiovizuálních médií na straně jedné (+ 1,1 proc. bodu podílu na celkové HPH) a tisku (- 7,6 proc. bodu) – viz výše graf č. 2.8.

Sféra správy kulturních činností zahrnuje instituce zabývající se řízením, správou a kultivací kulturních činností. Patří sem oblast správy a podpory kulturní činnosti (tj.

správní instituce resortu kultury, organizace ochrany autorských práv a další neziskové organizace podporující kulturní aktivity) a dále oblast uměleckého vzdělávání (hudební, taneční, dramatické a jiné umělecké vzdělávání s výjimkou vysokoškolského).

Správa kulturních činností je po kulturním dědictví největším příjemcem veřejných prostředků. Tomu odpovídá i ukazatel stupně soběstačnosti, který je (opět po kulturním dědictví) naopak druhý nejnižší. V této souvislosti nepřekvapuje, že od roku 2010 včetně jen ve dvou letech převýšily příjmy výdaje (viz přílohová tab. č. 5). Na druhé straně do organizací podpory kulturní činnosti a zejména ochrany autorských práv směřují dotace z veřejných prostředků jen v omezené míře.

V souladu se zaměřením této sféry stagnoval v daném období počet zaměstnanců. Rychleji se však zvyšovala celková zaměstnanost a celkový počet (ostatních) pracujících na 1 zaměstnance v pracovním poměru se v letech 2011 -15 zvýšil z 1,8 na 2,75.

Poměrně dynamicky se zvyšovala průměrná mzda, která však i v roce 2015 zůstala mírně (o 0,8 %) pod úrovní mzdy dosažené v celé kultuře. Ve výši průměrné mzdy jsou v rámci sféry nemalé rozdíly. Zatímco v řízení a správě dosahovala v roce 2015 méně než 25 tis. Kč měsíčně, v uměleckém vzdělávání to bylo přes 26 tis. Kč a v organizacích ochrany autorských práv a podpory kulturní činnosti téměř 31 tis. Kč. Lze říci, že uvedené rozdíly v zásadě odpovídají stupni uplatnění tržních vztahů v činnosti příslušných kulturních institucí.

Co se váhy správy kulturních činností měřené podílem na HPH kultury týče, lze říci, že v zásadě ve sledovaném období stagnovala mezi 8,8 % a 11,1 %, v roce 2015 dosáhla 9,7 % a byla o 0,7 proc. bodu vyšší než v roce 2010. V rámci výše uvedených tří druhů aktivit vzrostla HPH ve sledovaném období nejrychleji v organizacích ochrany autorských práv a podpory kulturních činností (o 47 %), dále v uměleckém vzdělávání (téměř o 42 %) a naopak poklesla v řízení a správě (o více než 14 %).

3.2 Kulturní sektory a průmysly

Na rozdíl od členění kultury na sféry, které odpovídá postupu etap tzv. kulturního cyklu (viz str. 14 – 15), vychází dělení na sektory a průmysly z odlišného přístupu. Vychází z dělení kultury na tradiční část (kulturní sektor) a část novější či modernější a více tržně orientovanou (kreativní a kulturní průmysly).

Sektor tradičního umění zahrnuje oblasti kulturního dědictví, interpretačního umění, výtvarného umění (bez designu) a uměleckého vzdělávání. Jak je již zřejmé z hodnocení vývoje příslušných oblastí, hospodářský vývoj v tradičním umění i v uměleckém vzdělávání byl ve sledovaném období vcelku příznivý. Vzrostly jak objem finančních zdrojů vstupujících do kulturního sektoru, tak i úroveň celkových příjmů a výdajů (viz přílohová tab. č. 6). Stupeň soběstačnosti v zásadě překračoval padesátiprocentní úroveň, s většími výkyvy se pohybovala zisková marže. Stagnovala také výše investičních výdajů, stejně jako míra jejich krytí z veřejných zdrojů. Konečně nepříznivě se vyvíjela i zahraničně obchodní bilance, která se z kladného salda (3,2 mld. Kč) v roce 2010 propadla do záporného (- 1, 4 mld. Kč) v roce 2015.

Na druhé straně se podařilo v nadprůměrné míře zvyšovat návštěvnost (poskytovatelů v oblasti kulturního dědictví a interpretačního umění). Rostl také počet zaměstnanců a ještě rychleji celková zaměstnanost. **Problematickým místem v ekonomickém vývoji sektoru je nízká úroveň průměrné mzdy** (v rámci kultury zaostává o více než 21 %). S ohledem na zvyšující se rozsah činnosti kulturního sektoru stoupala i jeho váha v celkových kulturních aktivitách. Dynamicky proto ve sledovaném období vzrostl i jeho podíl na tvorbě HPH v kultuře (z 19,1 % na 27,9 % tj. o 8,8 proc. bodu).

Kulturní průmysly zahrnují oblasti tisku a audiovizuálních a interaktivních médií. Shodují se tak se sférou kulturních médií, jejíž vývoj ve sledovaném období je hodnocen výše (viz str. 38 – 39).

Kreativní průmysly zahrnují oblasti architektury, reklamy a design (který je součástí oblasti výtvarného umění). S ohledem na vyhraněnou tržní orientaci **sektor kreativních průmyslů** do značné míry kopíroval vývoj ekonomiky jako celku a v hodnoceném období **nedosáhl zvláště příznivých výsledků** (viz přílohová tab. č. 7). Došlo ke snížení celkových příjmů (pocházejících zejména z podnikové sféry) a ve větší míře i výdajů (o 7,2 % a 8,8 %). Rychleji než celkové příjmy se snížily tržby za vlastní výkony (o 9,5 %) a tak i stupeň soběstačnosti - přesahující standardně 100 % - v roce 2013 pod tuto úroveň poklesl. Do uvedeného roku stagnovala také zisková marže, která začala růst až s hospodářským oživením v roce 2014. Klesající trend provázela také investiční výdaje a zahraničně obchodní obrat, který se v daném období snížil o 5 % (rychleji objem vývozu).

Přes růst celkové zaměstnanosti (počet ostatních pracujících na 1 zaměstnance se zvýšil z 0,8 na 2,1) klesal počet zaměstnanců, nadprůměrným tempem v porovnání s ostatními sektory však rostla jejich průměrná mzda (v roce 2015 přesáhla mzdu v kultuře o více než 11 %).

Nižší dynamika kreativních průmyslů se v daném období nemohla neprojevit v poklesu jejich váhy v kultuře jako celku. Přes mírný růst HPH se podíl tohoto sektoru na objemu vytvořené HPH v kultuře ve sledovaném období o 1,6 proc. bodu snížil (z 28,2% na 26,6 %).

Jak je výše uvedeno, sektor se skládá z kreativních aktivit (i když v kultuře zdaleka neojedinělých) a to z oblastí architektury, reklamy a designu. Každá z nich se na hospodářských výsledcích sektoru podílela různým dílem. **Zatímco v architektuře klesaly ve sledovaném období např. celkové příjmy a příjmy za vlastní výkony průměrně ročně o 4,4%, v reklamě byl pokles uvedených ukazatelů znatelně nižší (o 0,6 % a 1,3 %) a v designu oba ukazatele naopak rostly (o 3,8 % a 2,7 %).** Váha a tudíž i stupeň ovlivnění hospodářských výsledků sektoru jsou však u jmenovaných kulturních aktivit značně odlišné. Na zmíněném ukazateli celkových příjmů se architektura podílela zhruba z 23 %, reklama ze 74 % a design z pouhých 3%.

3.3 Struktura kultury a její souvislosti

Jak je z výše uvedeného zřejmé, pro potřeby postižení ekonomického vývoje kultury bylo nezbytné proniknout blíže do její struktury. To je možné v zásadě trojím způsobem a to hledáním rozdílů věcného charakteru mezi jednotlivými částmi kultury (sféry) nebo využitím odlišností spojených s jejich (historickým) vývojem v čase či kombinací obou možných přístupů (sektory).

Charakteristika jakéhokoli celku nemůže - bez pohledu na vývoj částí, které jej tvoří - odhalit základní příčinné souvislosti jeho vývoje. Konkrétně v případě hodnocení vývoje kultury jsou proto namísto otázky vzájemných relací jejích součástí, ať už z pohledu věcného (etapy kulturního cyklu) či průběhu času (tradiční a moderní obory) – bližší vymezení sfér a sektorů viz na str. 14 – 15.

Pokud budeme pohlížet na **kulturní sféry jako na etapy kulturního cyklu**, ukazuje se, že v roce 2015 největší váhu (podíl) na kultuře jako celku měly v souboru základních ukazatelů tvorba kulturních hodnot (tj. originální umělecká tvorba - cca 44 %) a jejich

šíření (kulturní média – cca 39 %). Další v pořadí byla etapa uchovávání kulturních hodnot (kulturní dědictví – cca 12 %) před správou kultury (cca 5 %).

V jednotlivých ukazatelích se pořadí porovnávaných sfér může mírně lišit. Pokud bychom rozdělili vybrané základní ukazatele na ty, které zachycují „náklady“ vstupů – rozsah zaměstnanosti a veřejných výdajů - a dále na ty, které odrážejí „přínosy“ výstupů – výše ziskové marže a HPH -, tak se pořadí jejich váhy poněkud změní.

Vzájemné porovnání lze provádět jak ke stavu v roce 2015, tak i v dynamice vývoje ukazatelů v celém sledovaném období let 2010 - 15.

Porovnání vybraných stavových a intervalových ukazatelů vstupů a výstupů v členění podle sfér a sektorů ukazuje níže uvedená tabulka č. 3.1.

Tab. 3.1: Porovnání váhy a dynamiky kulturních sfér a sektorů

Sféra/Sektor	Stavy r. 2015				Průměrná roční dynamika (v %)			
	Vstupy		Výstupy		Vstupy		Výstupy	
	Počet pracovníků	Veřejné výdaje (v mil. Kč)	HPH (v mld. Kč)	Zisková marže (v %)	Počet pracovníků	Veřejné výdaje	HPH	Zisková marže
Kulturní dědictví	20 616	12 485	8,9	6,0	-0,8	-4,0	16,8	X
Originální kulturní tvorba	93 103	4 500	33,7	12,0	8,2	1,5	3,9	0,8
Kulturní média	46 684	1 474	38,3	11,2	5,4	-3,8	0,4	11,0
Správa kulturní činnosti	12 694	9 408	8,7	7,2	8,0	0,0	4,8	X
Kulturní sektor	65 275	24 588	25,0	4,2	2,9	-1,7	11,5	-4,9
Kreativní průmysly	61 138	193	23,8	6,9	11,0	17,8	2,0	4,3

Zdroj: statistická zjišťování a vlastní propočty

Významné místo v každém hodnocení úrovně hospodaření má **porovnání dosažených efektů**. Můžeme jej provést v relativním porovnání k efektivnosti dosahované v základní etapě kulturního cyklu. Pokud na jednoho pracovníka ve sféře tvorby kulturních hodnot v roce 2015 připadla 1 Kč přijatých veřejných výdajů, pak ve správě kulturních činností to bylo 15,33 Kč, v kulturním dědictví 12,53 Kč a v kulturních médiích jen 0,65 Kč (na pracovníka).

Co se výstupů týče, na 1 Kč HPH na pracovníka v tvorbě kulturních hodnot připadly 2,27 Kč vytvořené HPH v kulturních médiích, 1,89 Kč ve správě kulturních činností a 1,19 Kč v kulturním dědictví.

Propočtem relací mezi výstupy (vytvořená HPH) a vstupy (přijaté veřejné prostředky) v hospodaření jednotlivých sfér (etap kulturního cyklu) lze stanovit následující pořadí dle výše dosažené dílčí efektivnosti: kulturní média (3,53), originální kulturní tvorba (1,00), správa kulturní činnosti (0,12) a kulturní dědictví (0,09).

Uvedené porovnání sfér a sektorů odhaluje také některé jiné zajímavé poznatky. V **oblasti zaměstnanosti** se v souladu s výsledky VŠPS ukazuje, že v roce 2015 pracovalo relativně nejvíce pracovníků mimo plný pracovní úvazek (na dohody, podnikatelé a jejich rodinní příslušníci) ve sféře originální kulturní tvorby (téměř 60 %), v kulturních průmyslech to bylo 45 % a v kulturním dědictví jen zhruba 35 %. Rozdíly lze najít také v podílu pracujících v kulturních profesích. Zatímco v kulturním sektoru to bylo 69 % a v kulturních průmyslech necelých 55 %, tak v kreativních průmyslech méně než 30 %.

Podle **výše hrubé průměrné mzdy** zaměstnanců v roce 2015 lze kulturní sféry sestupně seřadit v tomto pořadí: kulturní média (31 347 Kč), správa kulturních činností (25 767 Kč), originální kulturní tvorba (24 282 Kč) a kulturní dědictví (21 363 Kč). V rámci sektorů převyšovala průměrná mzda v kreativním průmyslu (28 900 Kč) vysoce mzdu v kulturním sektoru (20 363 Kč). Pořadí sfér resp. sektoru podle výše hrubé mzdy v zásadě odpovídá pořadí dle dosažené produktivity práce z HPH.

V **dynamice růstu průměrné mzdy** ve sledovaném období byla na prvním místě správa kulturních činností (nárůst o 19,9 %) a dále kulturní sektor (13,7 %), naopak na posledním – i přes nízkou výchozí úroveň - originální kulturní tvorba (3,9%).

Co se dosaženého **stupně soběstačnosti** koncem sledovaného období týče, nejvyšší byl v tržně orientovaných kreativních průmyslech (103,4 %), dále v originální kulturní tvorbě (95,9% - zejména v architektuře a reklamě) a také v kulturních médiích (88 %). Naopak nejnižší ve správě kulturních činností (48,4 %). Ve sledovaném období však hodnota tohoto ukazatele dosáhla nejvyšší dynamiky v kulturním dědictví (nárůst o 13,5 % - ze 44,3 % na 50,3 %).

Konečně v porovnání **produktivity práce** na pracovníka z HPH, kterou lze považovat za souhrnný ukazatel výstupu, ukazuje nejvyšší úroveň v kulturních médiích (820 tis. Kč), naopak nejnižší v originální kulturní tvorbě (362 tis. Kč). Nejrychleji se v daném období zvyšovala v kulturním dědictví a v kulturním sektoru (na 432 tis. Kč a na 383 tis. Kč).

Z porovnání úrovně základních ukazatelů lze odvodit, **jak se jednotlivé části kultury vyrovnaly s krizovým poklesem**, který byl nejvýraznější v polovině sledovaného období. Nejcitlivěji reagovaly tržně orientované sektory. V kulturních médiích poklesla v roce 2013 proti roku 2010 zisková marže na třetinu a stupeň soběstačnosti i produktivita práce zhruba o 7 %, v sektoru kreativních průmyslu došlo ke snížení stupně soběstačnosti a úrovně HPH (o 4,4 % a 1,0 %). Mírnější projevy útlumu jsou patrné také v originální kulturní tvorbě (snížení stupně soběstačnosti i ziskové marže) a v kulturním sektoru (pokles ziskové marže). Naopak – soudě podle vývoje základních ukazatelů – sféry kulturního dědictví a správy kulturních činností zůstaly výraznějším negativním výkyvů ve svém hospodaření ušetřeny.

4 Závěr

Satelitní účet kultury byl doposud zpracován za sedm ročních období, počínaje rokem 2009. Přes všechny problémy spojené se zdroji dat, jejich sběrem, zpracováním i omezenými možnostmi danými statistickými klasifikacemi (viz část 1.2) se opakovaně potvrzovaly některé zásadní poznatky.

V první řadě mezi ně patří skutečnost, že ani z **ekonomického pohledu není kultura homogenním celkem**. Činnosti orientované převážně na publikum (diváky, návštěvníky), mezi které patří tradiční umění či kulturní dědictví, dosahují méně příznivých výsledků než tržně zaměřené aktivity (kulturní média či kreativní průmysly). S tímto faktem je spojena rozdílná úroveň produktivity práce a následně i naprosté většiny ekonomických ukazatelů (finanční výsledky hospodaření, průměrné mzdy, intenzita investic atd.).

Souvisí s ním také odpověď na základní otázku, kterou by měl poskytnout účet kultury a tj. **původ, rozsah a užití finančních zdrojů v kultuře**. Ukazuje se, že zaměření zdrojů úzce souvisí se způsobem a úrovní hospodaření různých oblastí kultury. Prostředky z veřejných rozpočtů směřují zejména do kulturního dědictví, interpretačního umění, uměleckého vzdělávání a správy kulturních činností. Naopak prostředky domácností nacházely uplatnění v první řadě v oblasti médií, méně již v kulturním dědictví, v živém umění a v uměleckém vzdělávání. Konečně prostředky podnikové sféry měly nejbližší k činnostem v oblasti reklamy, architektury a médií, zdroje od nerezidentů směřovaly zejména do médií dále i do kulturního dědictví a interpretačního umění. Zatímco rozsah veřejných prostředků v daném období stagnoval, a zdroje z podnikové sféry (ač objemem největší)

se postupně ztenčovaly, ve struktuře zdrojů stále více nabývala na významu finanční účast domácích a zahraničí (která je však svou výší stále nepatrná).

Vývoj základních hodnotových i naturálních ukazatelů naznačuje, že v průběhu sledovaných let **došlo** (v letech 2012-13) **v kultuře k poklesu hospodářské aktivity**. Zmíněný pokles byl zřejmě důsledkem finanční a ekonomické krize počínající v jiných částech ekonomiky již v letech 2008-2009. Lze předpokládat, že **do kultury dorazily krizové projevy s určitým zpožděním**. Ne všechny části kultury byly postiženy stejným dílem. **Útlum hospodářské aktivity se nejvíce dotkl tržně orientovaných sektorů (tisk a kreativní průmysly)**, v mnohem menší míře interpretačního a výtvarného umění a audiovizuálních médií. V zásadě nedotčena zůstala oblast kulturního dědictví a správy kultury. Pokles v některých oblastech, zejména pak v tisku, však zřejmě nebyl způsoben jen krizovým výkyvem.

Příznivější hospodářské podmínky se navrátily v posledních dvou letech sledovaného období (zejména v roce 2015). Přispěly k nárůstu finančních zdrojů, ukazatelů úrovně hospodaření, investiční aktivity i průměrných mezd.

Výše popsaný vývoj hodnotových ukazatelů potvrzují i **ukazatele naturální**, zejména počet návštěvníků (na 10 tis. obyvatel), které prokazují silný vztah s vývojem příjmů za vlastní výkony. Územní členění uvedeného ukazatele naznačuje, že v relativní návštěvnosti poskytovatelů kulturních služeb v jednotlivých regionech nejsou významné odlišnosti (vyjma kulturních center s jejich dostředivým působením a zvýšeným cestovním ruchem).

Na naturálních ukazatelích je nejvíce patrné, jak silně technický a technologický vývoj ovlivňuje činnost kulturních institucí a vyvolává potřebu nových metod postupů jejího sledování a hodnocení.

Také vývoj **investiční aktivity** byl v letech 2012-13 poznamenán poklesem. Co se týče obsahového zaměření investičních výdajů, ukazuje se, že pořizování nehmotného majetku (na rozdíl od majetku hmotného) pokračovalo neztenčenou měrou i v tomto období. Na výkyvy způsobené nedostatečným finančním krytím reagovalo toto věcné zaměření investičních výdajů méně pružně.

Přes jistá omezení spojená s použitými zdroji dat o **zahraničním obchodu** je zřejmé, že tuzemská poptávka po dovezeném kulturním zboží a kulturních službách rostla rychleji

než odpovídající poptávka zahraniční a v důsledku této skutečnosti se kladné saldo obchodní výměny postupně snižovalo.

Celková zaměstnanost v kulturních institucích v období let 2011-15 rostla rychleji než počet zaměstnanců v trvalém pracovním poměru, který se na ní podílel necelými 52 % (ročně průměrně o 6,1 % oproti 2,3 %). **Podíl kultury na celkové zaměstnanosti v ČR se postupně zvyšoval a v roce 2015 dosáhl 4,4 %.**

Počet pracovníků kulturních profesí rostl rychleji, než tomu bylo v případě počtu pracovníků profesí ostatních, a tak jejich podíl na celkové zaměstnanosti v roce 2015 přesáhl 51 %. Významně se však lišil podle oblastí kultury. V tradičním umění (výtvarné, interpretační) a v uměleckém vzdělávání byl nejvyšší (80 % až 90 %), se zvyšujícím se tržním zaměřením aktivit strmě klesal. V oblasti kulturních průmyslů dosahoval necelých 55 % a v kreativních průmyslech jen zhruba 30%.

Na druhé straně měl sestupný trend počet pracovníků kulturních profesí v ne - kulturních institucích. V letech 2011 -15 se jejich podíl na celkové zaměstnanosti v kulturních profesích snížil z 24,5 % na 17,8 %. Svědčí to o postupné centralizaci kulturních aktivit do kulturních institucí (resp. považovaných za takové z pohledu kulturního účtu). Pokud by tento vývoj pokračoval, mohl by přinést „čistější“ data o kulturních aktivitách (srovnej se str. 9).

Výše průměrné hrubé měsíční mzdy v kultuře byla v roce 2015 o 1,9 % (501 Kč) nižší než celostátní průměrná mzda a ve sledovaném období za ní stále zaostávala (rostla o 0,8 proc. bodu pomaleji). Ještě větší byl její odstup v porovnání s dynamikou produktivity práce propočtené z vytvořené HPH v kultuře (o 4,3 proc. bodu). Vzhledem ke hlubokým rozdílům v úrovni hospodaření v různých oblastech kultury pobíralo více než 70 % zaměstnanců kulturních institucí nižší než celostátní průměrnou mzdu.

Jak již z výše uvedeného vyplývá, kultura není ani z ekonomického pohledu jednotným celkem. Týká se to i jejích jednotlivých částí. Co se **struktury kultury** týče, nabízí se členění založené na etapách tzv. kulturního cyklu a dále na rozdílech mezi tzv. kreativními a tradičními odvětvími. **Mezi etapami kulturního cyklu má – dle očekávání – největší váhu (podíl v rámci základních ekonomických ukazatelů) tvorba kulturních hodnot, následovaná jejich šířením a s větším odstupem uchováváním a konečně správou a řízením** resortu kultury (včetně uměleckého vzdělávání a neziskových institucí zabývajících se ochranou autorských práv či jinými kulturními aktivitami).

Sektorové členění na tradiční odvětví a dále kulturní a kreativní průmysly zvýrazňuje rozdíly v úrovni uplatnění tržních vztahů v různých částech kultury. Hodnocení ekonomického vývoje ve sledovaném období ukázalo, že **tržně orientovaná odvětví měla v krizových letech závažnější problémy a to nejen v mikro, ale i v makroekonomických ukazatelích**. Také dynamika HPH v tradičních kulturních odvětvích, v uměleckém vzdělávání a v audiovizuálních médiích byla mnohem vyšší než v tisku a v kreativních průmyslech (zejména v architektuře).

V oblasti **makroekonomických ukazatelů lze odhadovat**, že se podíl kultury ve sledovaném období na celostátně vytvořené HPH zvýšil (z 2,13 % na 2,17 %), ještě více vzrostl v případě HDP (z 1,26 % na 1,47%). Z větší části měla na posílení váhy kultury příznivý vliv relativně nižší úroveň mezispotřeby v porovnání s ostatními odvětvími.

V každém případě svědčí výše uvedená data o tom, že kultura překonala ekonomicky obtížná léta poměrně lépe než souhrn ostatních odvětví.

x x x

Toto hodnocení časové řady výsledků satelitního účtu kultury vychází pouze z dostupných statistických dat. Nezahrnuje proto údaje prozatím nedostupné či informace, které by mohly mnohostranně vypovídat o rozsáhlé a neměřitelné části kulturních aktivit. Zdaleka proto v plném rozsahu nevyjadřuje vývoj a společenský význam kultury v hodnoceném období. Něco takového si nemohlo klást a ani nekladlo za svůj cíl.

5 Použité zdroje a literatura

1. Systém účtů kultury, Praha, NIPOS 2017
2. Výsledky účtů kultury za léta 2010 – 2015, Praha, NIPOS, 2011 – 2017
3. ESSnet on Culture statistics 2009 – 2011, Final Report, Lucemburk 2011
4. National report on public expenditure, Eries 2004
5. The Economy of culture, Studie KEA European Affairs pro Evropskou komisi, 2006
6. Evropský systém účtů ESA 2010, EUROSTAT 2013
7. Tabulky dodávek a užití ČSÚ za léta 2011 – 2017
8. Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE), Praha, ČSÚ 2008
9. Klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO), Praha, ČSÚ 2010
10. Statistická zjišťování ČSÚ a NIPOS, administrativní zdroje dat MF, MV, ČSSZ a Unie filmových distributorů, různá doplňková zjišťování a informace získané na internetu za referenční období let 2010 – 2015

6 Seznam zkratek

CZ-COICOP	Klasifikace individuální spotřeby
CZ-ISCO	Klasifikace zaměstnání
CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
ČSÚ	Český statistický úřad
ESA	Evropský systém účtů
ESSnet Culture	European Statistical System Network on Culture
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
NI	Neziskové instituce
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
NÚLK	Národní ústav lidové kultury
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
SBS	Structural business statistics (Podniková strukturální statistika)
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

7 Tabulková příloha

Tabulka 1 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015	53
Tabulka 2 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kulturním dědictví	55
Tabulka 3 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v originální kulturní tvorbě	57
Tabulka 4 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kulturních médiích.....	59
Tabulka 5 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 ve sféře správy a podpory kulturní činnosti.....	61
Tabulka 6 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v sektoru tradičního umění	63
Tabulka 7 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kreativních průmyslech	65
Tabulka 8 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 ve správě kulturní činnosti (bez uměleckého vzdělávání)	67

Tabulka 1 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	v mil. Kč		
							Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	257 869	237 224	236 111	219 283	225 842	226 608	100,3	87,9	-2,6
z toho: veřejné rozpočty	36 283	34 739	34 321	34 644	35 881	34 282	95,5	94,5	-1,1
domácnosti	39 374	40 773	45 457	42 847	45 579	44 886	98,5	114,0	2,7
podniky a NI	181 721	159 171	154 396	139 633	142 298	144 694	101,7	79,6	-4,4
Příjmy (výnosy)	223 519	210 190	210 906	206 727	208 191	218 448	104,9	97,7	-0,5
z toho: za vlast.výkony	191 382	174 271	174 044	169 860	172 980	177 415	102,6	92,7	-1,5
Výdaje (náklady)	210 627	199 038	199 769	198 111	193 500	201 846	104,3	95,8	-0,8
z toho: mezispotřeba	131 048	121 006	137 092	115 184	110 765	116 714	105,4	89,1	-2,3
Stupeň soběst.v %	90,9	87,6	87,1	85,7	89,4	87,9	98,3	96,7	-0,7
Zisková marže v %	6,2	5,6	5,5	3,4	6,9	8,4	121,7	135,5	6,3
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	87 018	81 521	79 785	81 417	80 740	89 330	110,6	102,7	0,5
Celk. zaměstnanost v os.	.	136 446	155 581	152 226	164 776	173 097	105,0	(2015/11) 126,9	6,1
Kult. profese mimo kulturu v os.	.	44 429	42 016	46 722	41 239	37 562	91,1	(2015/11) 84,5	-4,1
Hrubá průměrná měs. mzda v Kč	23 633	24 704	24 982	24 431	25 588	25 966	101,5	109,9	1,9
Investiční výdaje	12 656	11 416	10 369	10 676	12 066	13 578	112,5	107,3	1,4
z toho: kryté z veřej. zdrojů	6 164	6 514	6 097	6 437	5 773	6 076	105,2	98,6	-0,3
Vývoz zboží a služeb	31 475	41 471	39 611	38 828	33 942	33 658	99,2	106,9	1,3
Dovoz zboží a služeb	23 021	28 076	31 896	33 410	30 473	31 598	103,7	137,3	6,5
Návštěvnost na 10 tis. osob v os.¹	72 816	73 661	73 094	72 970	77 123	79 149	102,6	108,7	1,7
HPH v mld. Kč²	76,4	76,2	81,0	81,4	82,0	89,6	109,3	117,3	3,2
HDP v mld.Kč²	49,8	48,9	53,9	54,5	58,1	67,7	116,5	135,9	6,3
Podíl kultury na celostátní HPH v %²	2,13	2,09	2,22	2,23	2,10	2,17	103,3	101,9	0,4
Podíl kultury na celostát. HDP v %²	1,26	1,21	1,33	1,34	1,35	1,47	108,9	116,7	3,1

¹ Návštěvnost vybraných poskytovatelů kulturních služeb (viz tab. č.13 Satelitního účtu kultury)

² Za rok 2015 je uveden odhad z předběžných dat

Tabulka 2 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kulturním dědictví

Ukazatel							v mil. Kč		
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	21 972	18 297	23 722	18 993	21 381	19 437	90,9	88,5	-2,4
z toho: veřejné rozpočty	15 353	12 405	13 398	12 491	13 608	12 485	91,7	81,3	-4,1
domácnosti	3 813	2 607	3 063	2 366	2 628	2 758	104,9	72,3	-6,2
podniky a NI	2 506	3 136	7 053	3 883	5 081	3 694	72,7	147,4	8,1
Příjmy (výnosy)	13 137	13 993	16 486	16 773	17 561	18 604	105,9	141,6	7,2
z toho: za vlast.výkony	5 943	3 028	8 603	8 522	8 433	9 326	110,6	156,9	9,4
Výdaje (náklady)	13 424	14 007	16 967	16 679	16 248	18 528	114,0	138,0	6,6
z toho: mezispotřeba	4 453	3 738	10 206	5 002	5 062	5 617	111,0	126,1	4,8
Stupeň soběst.v %	44,3	21,6	50,7	51,1	51,9	50,3	96,9	113,5	2,6
Zisková marže v %	x	x	x	0,6	12,6	6,0	47,6	x	x
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	16 363	17 545	17 664	18 046	17 343	18 951	109,3	115,8	3,0
Celk.zaměstnanost v os.	.	21 316	23 886	26 877	23 728	20 616	86,9	(2015/11) 96,7	-0,8
z toho: v povolání kult. charakteru v os.	.	7 847	8 471	12 806	10 605	8 546	80,6	(2015/11) 108,9	2,2
Hrubá průměrná měs. mzda v Kč	19 541	17 879	16 752	19 092	19 893	21 363	107,4	109,3	1,8
Investiční výdaje	2 908	1 553	1 738	1 876	1 879	2 762	147,0	95,0	-1,0
z toho: krytí z veř. zdrojů v %	100	100	100	100	100	100	100,0	100,0	0,0
Vývoz zboží a služeb	141	85	81	286	291	387	133,0	274,4	22,4
Dovoz zboží a služeb	240	309	331	1055	544	642	117,9	267,5	21,7
Návštěvnost na 10 tis. osob v os. ¹	40 903	44 030	43 296	43 104	45 438	46 082	101,4	112,7	2,4
HPH v mld. Kč ²	4,1	6,3	7,9	8,4	8,5	8,9	104,7	217,1	16,8
Podíl sféry na HPH kultury celkem v % ²	5,4	8,3	9,8	10,3	10,4	9,9	95,2	183,3	12,9

¹ Návštěvnost vybraných poskytovatelů kulturních služeb (památky, muzea a galerie a knihovny)

² Za rok 2015 je uveden odhad z předběžných dat

Tabulka 3 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v originální kulturní tvorbě

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	v mil. Kč		
							Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	119 811	104 958	100 582	96 538	101 608	108 487	106,8	90,5	-2,0
z toho: veřejné rozpočty	4 170	4 240	5 524	4 505	4 928	4 500	91,3	107,9	1,5
domácnosti	2 412	1 992	2 615	4 048	4 277	4 989	116,6	206,8	15,6
podniky a NI	112 804	98 521	92 318	87 860	92 238	98 674	107,0	87,5	-2,6
Příjmy (výnosy)	116 785	106 633	101 723	99 651	103 343	109 491	105,9	93,8	-1,3
z toho: za vlast. výkony	106 392	95 950	90 639	87 219	91 609	97 250	105,9	91,4	-1,8
Výdaje (náklady)	109 438	101 570	95 306	94 089	96 704	101 360	104,8	92,6	-1,5
z toho: mezispotřeba	78 137	68 915	69 538	61 534	64 010	65 256	101,9	83,5	-3,5
Stupeň soběst.v %	97,2	94,5	95,1	92,7	94,7	95,9	101,1	98,7	-0,3
Zisková marže v %	11,5	9,0	6,3	9,5	10,0	12,0	120,0	104,3	0,8
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	38 543	37 338	36 109	37 438	36 737	37 631	102,4	97,6	-0,5
Celk. zaměstnanost v os.	.	67 882	80 143	70 533	78 964	93 103	117,9	(2015/11) 137,2	8,2
z toho: v povolání kult. charakteru v os.	.	31765	38174	30993	39587	44660	112,8	(2015/11) 140,6	8,9
Hrubá průměrná měs. mzda v Kč	23 363	26 775	23 505	22 193	22 657	24 282	107,2	103,9	0,8
Investiční výdaje	5 250	3 957	4 283	4 997	5 584	4 686	83,9	89,3	-2,2
z toho: kryté z veřej. zdrojů	309	386	205	576,0	804	455	56,6	147,3	8,1
Vývoz zboží a služeb	18 446	13 698	18 403	16 664	14 990	14 934	99,6	81,0	-4,1
Dovoz zboží a služeb	12 694	13 387	15 393	14 382	13 889	14 032	101,0	110,5	2,0
Návštěvnost na 10 tis. osob v os. ¹	19 042	19 352	19 158	19 346	20 703	20 775	100,3	109,1	1,8
HPH v mld. Kč ²	27,8	30,5	32,5	29,9	30,3	33,7	111,2	121,2	3,9
Podíl sféry na HPH kultury celkem v % ²	36,4	40,0	40,0	36,7	37,0	37,7	101,9	103,6	0,7

¹ Návštěvnost vybraných poskytovatelů kulturních služeb (divadla, kulturní domy, výstavní a koncertní sály, festivaly)

² Za rok 2015 je uveden odhad z předběžných dat

Tabulka 4 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kulturních médiích

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	v mil. Kč		
							Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	99 587	90 854	85 411	80 565	79 324	76 398	96,3	76,7	-5,2
z toho: veřejné rozpočty	1 790	1 298	1 303	1 234	1 771	1 474	83,2	82,3	-3,8
domácnosti	32 169	30 581	29 958	30 824	31 750	31 403	98,9	97,6	-0,5
podniky a NI	65 501	56 796	52 550	46 631	43 950	41 607	94,7	63,5	-8,7
Příjmy (výnosy)	89 441	85 674	88 795	87 026	84 350	87 072	103,2	97,4	-0,5
z toho: za vlast. výkony	77 070	73 406	72 866	72 773	71 583	69 312	96,8	89,9	-2,1
Výdaje (náklady)	83 220	79 141	82 763	84 242	77 587	78 805	101,6	94,7	-1,1
z toho: mezipotřeba	46 657	46 603	55 741	47 476	40 666	44 609	109,7	95,6	-0,9
Stupeň soběst.v %	92,6	92,8	88,0	86,4	92,3	88,0	95,3	95,0	-1,0
Zisková marže v %	6,0	8,5	6,4	2,0	8,8	11,2	127,3	186,7	13,3
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	26 082	23 287	22 532	22 616	23 389	29 364	125,5	112,6	2,4
Celk. zaměstnanost v os.	.	37 897	38 022	43 103	50 493	46 684	92,5	(2015/11) 123,2	5,4
z toho: povolání kult. charakteru v os.	.	21 762	20 724	23 679	28 400	25 422	89,5	(2015/11) 116,8	4,0
Hrubá průměrná měs. mzda v Kč	28 398	28 306	30 513	30 474	34 444	31 347	91,0	110,4	2,0
Investiční výdaje	4 450	4 565	4 279	3 741	4 557	6 036	132,5	135,6	6,3
z toho: kryté z veřej. zdrojů	688	417	440	331	1 771	339	19,1	49,3	-13,2
Vývoz zboží a služeb	12 888	27 688	21 127	21 878	18 661	18 337	98,3	142,3	7,3
Dovoz zboží a služeb	10 087	14 380	16 172	17 973	16 040	16 924	105,5	167,8	10,9
Počet vysílacích hod. R + TV na držitele licence	21 054	26 271	30 685	23 006	27 758	28 334	102,1	134,6	6,1
Počet vydaných titulů na 10 tis. os.	18	30	29	22	23	26	113,0	144,4	7,6
HPH v mld. Kč ¹	37,6	32,1	33,5	34,1	35,1	38,3	109,1	101,9	0,4
Podíl sféry na HPH kultury celkem v % ¹	49,2	42,2	41,4	41,9	42,8	42,7	99,8	86,8	-2,8

¹ Za rok 2015 je uveden odhad z předběžných dat

Tabulka 5 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 ve sféře správy a podpory kulturní činnosti

v mil. Kč

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	11 245	12 560	13 455	11 897	11 293	11 218	99,3	99,8	0,0
z toho: veřejné rozpočty	9 414	10 896	9 576	9 596	9 248	9 408	101,7	99,9	0,0
domácnosti	921	938	1 401	1 040	1 016	1 083	106,6	117,6	3,3
podniky a NI	910	718	2 475	1 261	1 029	720	70,0	79,1	-4,6
Příjmy (výnosy)	4 156	3 890	3 902	3 277	2 937	3 281	111,7	78,9	-4,6
z toho: za vlast. výkony	1 977	1 887	1 936	1 346	1 355	1 527	112,7	77,2	-5,0
Výdaje (náklady)	4 545	4 320	4 733	3 101	2 961	3 153	106,5	69,4	-7,1
z toho: mezipotřeba	1 801	1 750	1 607	1 172	1 027	1 232	120,0	68,4	-7,3
Stupeň soběst. v %	43,5	43,7	40,9	43,4	62,4	48,4	77,6	111,3	2,2
Zisková marže v %	x	x	x	11,0	x	7,2	x	x	x
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	3 571	3 351	3 480	3 317	3 271	3 384	103,5	94,8	-1,1
Celk. zaměstnanost v os.¹	.	9 350	13 530	11 713	11 591	12 694	109,5	(2015/11) 135,8	8,0
z toho: povolání kult. charakteru v os.	.	6 323	9 550	9 265	9 789	10 402	106,3	(2015/11) 164,5	13,2
Hrubá průměrná mzda v Kč	21 496	22 861	24 253	24 579	25 371	25 767	101,6	119,9	3,7
Investiční výdaje	48	46	69	62	46	94	204,3	195,8	14,4
z toho: kryté z veřej. zdrojů v %	100	100	100	100	100	100	100,0	100,0	0,0
HPH v mld. Kč²	6,9	7,3	7,1	9,0	8,1	8,7	107,4	126,1	4,8
Podíl sféry na HPH kultury celkem v %²	9,0	9,6	8,8	11,1	9,8	9,7	99,0	107,8	1,5

¹ Údaj je k dispozici pouze za oblast uměleckého vzdělávání

² Za rok 2015 je uveden odhad z předběžných dat

Tabulka 6 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v sektoru tradičního umění

Ukazatel	v mil. Kč						Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015			
Celkové zdroje	43 228	39 270	46 383	40 405	44 407	45 345	102,1	104,9	1,0
z toho: veřejné rozpočty	26 370	23 592	26 111	24 182	26 113	24 588	94,2	93,2	-1,4
domácnosti	7 056	5 446	6 895	7 138	7 635	8 512	111,5	120,6	3,8
podniky a NI	9 084	9 928	13 126	8 764	10 479	11 445	109,2	126,0	4,7
Příjmy (výnosy)	31 343	28 850	31 415	32 946	34 172	36 529	106,9	116,5	3,1
z toho: za vlast. výkony	15 900	11 329	16 843	17 423	17 321	19 102	110,3	120,1	3,7
Výdaje (náklady)	30 377	28 125	30 974	32 228	31 913	35 484	111,2	116,8	3,1
z toho: mezipotřeba	13 250	9 638	16 458	11 317	12 235	13 644	111,5	103,0	0,6
Stupeň soběst. v %	52,3	40,3	54,4	54,1	54,3	53,8	99,1	102,9	0,6
Zisková marže v %	5,4	6,3	1,1	3,3	10,6	4,2	39,6	77,8	-4,9
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	32 879	33 621	33 186	36 183	35 316	37 503	106,2	114,1	2,7
Celk. zaměstnanost v os.	.	58 253	68 182	63 752	62 534	65 275	104,4	(2015/11) 112,1	2,9
z toho: povolání kult. charakteru	.	34 029	40 270	39 850	41 025	43 709	106,5	(2015/11) 128,4	6,5
Hrubá průměrná mzda v Kč	17 902	17 636	17 546	18 014	18 470	20 363	110,2	113,7	2,6
Investiční výdaje	3 722	2 075	2 349	3 489	3 331	3 598	108,0	96,7	-0,7
z toho: kryté z veř. zdrojů v %	44,4	53,2	75,8	44,3	40,8	37,8	92,6	85,1	-3,1
Vývoz zboží a služeb	5 782	1 840	6 222	6 235	3 426	3 284	95,6	56,8	-10,9
Dovoz zboží a služeb	2 567	3 158	4 449	4 687	3 692	4 676	126,7	182,2	12,8
Návštěvnost na 10 tis. osob v os.	59 945	63 382	62 454	62 450	66 141	66 857	101,1	111,5	2,2
HPH v mld. Kč	14,5	20,0	22,9	23,1	23,0	25,0	108,7	172,4	11,5
Podíl sektoru na HPH kultury v %	19,1	26,2	28,3	28,4	28,0	27,9	99,6	146,1	7,9

Tabulka 7 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 v kreativních průmyslech

Ukazatel	2010	2011	2012	2013	2014	2015	v mil. Kč		
							Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
Celkové zdroje	106 379	91 880	86 462	83 318	87 122	91 221	104,7	85,8	-3,0
z toho: veřejné rozpočty	85	74	88	315	167	193	115,6	227,1	17,8
domácnosti	89	91	127	270	224	248	110,7	278,6	22,7
podniky a NI	106 276	91 729	86 245	82 977	86 840	90 922	104,7	85,6	-3,1
Příjmy (výnosy)	99 568	92 629	87 641	84 300	87 491	92 352	105,6	92,8	-1,5
z toho: za vlastní výkony	97 234	88 306	83 019	78 914	83 214	88 007	105,8	90,5	-2,0
Výdaje (náklady)	93 305	88 179	82 022	79 243	81 685	85 076	104,2	91,2	-1,8
z toho: mezispotřeba	69 819	63 421	63 674	55 573	57 136	57 542	100,7	82,4	-3,8
Stupeň soběst. v %	104,2	100,1	101,2	99,6	101,9	103,4	101,5	99,2	-0,2
Zisková marže v %	5,6	4,2	6,0	5,6	6,2	6,9	111,3	123,2	4,3
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	22 762	21 851	21 054	19 884	19 443	19 678	101,2	86,5	-2,8
Celk. zaměstnanost v os.	.	40 295	49 377	45 371	51 749	61 138	118,1	(2015/11) 151,7	11,0
z toho: povolání kult. charakteru	.	11 906	15 925	13 019	18 956	19 899	105	(2015/11) 167,1	13,7
Hrubá průměrná mzda v Kč	26 066	26 362	27 282	26 999	27 790	28 900	104,0	110,9	2,1
Investiční výdaje	4 467	3 453	3 695	3 413	4 154	3 874	93,3	86,7	-2,8
z toho: kryté z veřej. zdrojů v %	1,1	3,7	0,6	3,5	1,8	0,5	27,8	90,9	-1,9
Vývoz zboží a služeb	12 805	11 943	12 262	10 715	11 855	12 037	101,5	94,0	-1,2
Dovoz zboží a služeb	10 367	10 538	11 275	10 751	10 741	9 999	93,1	96,5	-0,7
HPH v mld. Kč	21,6	21,9	23,1	21,4	21,6	23,8	110,2	110,2	2,0
Podíl sektoru na HPH kultury v %	28,2	28,7	28,4	26,3	26,4	26,6	100,8	94,3	-1,2

Tabulka 8 Vývoj základních ukazatelů v letech 2010 – 2015 ve správě kulturní činnosti (bez uměleckého vzdělávání)

Ukazatel							v mil. Kč		Prům. roč. tempo 2010 -15 v %
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Index 2015/2014 v %	Index 2015/2010 v %	
Celkové zdroje	3 420	4 664	4 915	3 706	2 753	2 576	93,6	75,3	-5,5
z toho: veřejné rozpočty	2 320	3 874	1 860	2 399	1 661	1 786	107,5	77,0	-5,1
domácnosti	60	72	81	46	63	70	111,1	116,7	3,1
podniky a NI	860	718	2 475	1 261	1 029	720	70,0	83,7	-3,5
Příjmy (výnosy)	3 167	3 037	3 055	2 455	2 178	2 495	114,6	78,8	-4,7
z toho: za vlast. výkony	1 178	1 230	1 316	750	862	994	115,3	84,4	-3,3
Výdaje (náklady)	3 725	3 593	4 010	2 398	2 315	2 481	107,2	66,6	-7,8
z toho: mezispotřeba	1 322	1 344	1 219	818	728	919	126,2	69,5	-7,0
Stupeň soběst. v %	31,6	34,2	32,8	31,2	37,2	40,0	107,5	126,6	4,8
Zisková marže v %	x	x	x	5,2	x	0,3	x	x	x
Počet zaměstnanců (přepočtený) v os.	2 745	2 676	2 741	2 665	2 592	2 805	108,2	102,2	0,4
Celk. zaměstnanost v os.
z toho : povolání kult. charakteru
Hrubá průměrná mzda v Kč	22 827	23 575	24 032	24 225	26 119	25 708	98,4	112,6	2,4
Investiční výdaje	17	21	46	33	24	70	291,7	411,8	32,7
z toho: kryté z veřej. zdrojů v %	24,3	35	18,2	18,3	12,0	37,3	310,8	153,5	8,9
HPH v mld. Kč	2,7	2,2	1,5	2,8	2,3	2,5	108,7	92,6	-1,5
Podíl sektoru na HPH kultury v %	3,5	2,9	1,9	3,4	2,8	2,8	100,0	80,0	-4,4